

अध्याय-एक

१.१ शोध शीर्षक

प्रस्तुत शोध अध्ययनको शीर्षक “नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन” रहेको छ ।

१.२ शोधप्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभागको स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको विशिष्टीकरण विषय नेपा.शि.५९८ पत्रको प्रयोजनको निमित्त प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.३ समस्याकथन

भाषा परिवर्तनशील छ । समयको परिवर्तन सँगसँगै भाषाले आफ्नो स्वरूपमा परिवर्तन र क्षेत्रमा विस्तार ल्याउने गर्दछ । भाषा विचार र विनिमयको माध्यम हो । आपसी विचार तथा भाव सम्प्रेषणका लागि भाषाको उत्पत्ति भएको हो । भाषाको उत्पत्ति कहिले र कसरी भयो भन्ने कुराको ठोस जवाफ दिन नसकिए पनि सामाजिकीकरणको सुरुवातसँगै भाषाको सुरुवात भएको मानिन्छ । हाल नेपाली भाषाको प्रयोग क्षेत्र व्यापक भएको छ । जहाँ-जहाँ नेपालीहरू फैलिएर रहेका छन् । त्यहाँ-त्यहाँ नेपाली भाषा विभिन्न रूपमा बोल्ने गरिन्छ ।

नेपाल चार जात छत्तीस वर्णको फूलबारी हो । यो विभिन्न जनजाति र भाषा भाषीको अनेकतामा फुलेको एकताको बिम्ब हो । यसभित्र भारोपेली, भोटवर्मेली, द्रविड र आग्नेली परिवार गरी चार भाषिक परिवारका स्वाभिमानी नेपालीहरू बसोवास गरेको पाइन्छ । थारू भाषा नेपालको पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म छरिएर रहेका व्यक्तिहरूले बोल्ने गर्दछन् । थारू जातिले बोल्ने भाषालाई थारू भाषा भनिन्छ । यो भाषा संविधानतः राष्ट्रिय भाषा हो । भौगोलिक दूरता, भाषिक द्वीप आदिका कारण

र आपसी आदान-प्रदानको अभावले विभिन्न क्षेत्रमा बोलिने थारू भाषामा केही विविधता पाइन्छ । भारोपेली अन्तर्गत पर्ने थारूभाषा र नेपाली भाषा दुवै नेपालका महत्त्वपूर्ण भाषा हुन् । नेपालमा थारू भाषा विशेषतः नेपाली, मैथिली, भोजपुरी तथा अवधी भाषाका साथसाथै फैलिएको पाइन्छ ।

युगेश्वर प्रसाद वर्माका अनुसार थारू कुनै भाषा होइन । थारूहरू पूर्वतिर मैथिलीको भाषिका बोल्छन् । रौतहटदेखि रूपन्देहीसम्म भोजपुरीको भाषिका बोल्छन् र त्यसभन्दा पश्चिममा अवधी भाषिका बोल्छन् । रूपन्देही जिल्लामा थारू भाषामा भोजपुरीको बढी प्रभाव देखिएको छ । रूपन्देही जिल्लाको दक्षिणतिर भारत पर्ने हुनाले अलिअलि हिन्दीको प्रभाव परेको पाइन्छ ।

कुनै भाषाको अपक्षय हुनु भनेको प्राणी जगत्मा एउटा जीव लोप हुनु वा वनस्पति जगत्मा एउटा वनस्पति लोप हुनु जस्तै हो । नेपालको संविधानले सबै मातृभाषाहरूलाई उत्तिकै महत्त्व दिई तिनको संरक्षण र सम्बर्द्धनमा टेवा पुऱ्याउन प्राथमिक शिक्षा मातृभाषामा समेत दिने व्यवस्था गरेको छ । थारू भाषा प्राचीन कालदेखि मौखिक परम्परामा बाँच्दै आइरहेको छ । हाल केही मात्रामा पुस्तक, पुस्तिका तथा पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशन भइसकेका र हुँदै गरेका पाइन्छन् । रेडियो नेपालबाट थारू भाषामा समाचार प्रसारण गरिन्छ । यसबाट थारू भाषाको विकास, संरक्षण र सम्बर्द्धनमा सघाउ पुगेको पाइन्छ ।

रूपन्देही जिल्लामा विशेष गरी थारूहरूको वसोवास बढी देखिन्छ । अधिकांश ग्रामीण क्षेत्रहरूमा थारू समुदायकै वाहुल्यता पाइन्छ । हाल प्रभावशाली नेपाली भाषाको दबाव, शिक्षित समुदायको आफ्नो मातृभाषाको संरक्षणप्रति सचेतताको अभाव आदि कारणले थारू भाषाको मौलिकता घट्दै गइरहेको अनुभव गर्न सकिन्छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रमा वर्तमान अवस्थाको नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन अनुसन्धानतर्फ कलम चलाउनुपर्ने परिस्थिति नै मूल समस्या बन्न गएको छ । नेपाली भाषा र रूपन्देहीका

थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन गर्नुपर्दा समस्या र कठिनाइको समाधानतर्फ अगाडि बढी निम्न सवाललाई समस्याको रूपमा लिइएको छः

क. नेपाली भाषा र थारू भाषा बीच के-कस्ता समानता र भिन्नता रहेका छन् ?

ख. नेपाली भाषा सिक्दा गर्ने त्रुटि क्षेत्रहरू के-के हुन् ?

ग. नेपाली भाषाको सिकाइमा थारूभाषीलाई आइपर्ने समस्याहरू के-कस्ता छन् ?

१.४ शोधको उद्देश्य

प्रस्तुत शोधपत्रका उद्देश्यहरू निम्न लिखित रहेका छन्ः

क. नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटि लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल, पक्ष, भाव र वाच्य आदिका आधारमा व्यतिरेक अध्ययन गर्नु,

ख. रूपन्देहीका थारूभाषी वक्ताहरूले नेपाली भाषाको प्रयोगमा गर्ने सम्भाव्य त्रुटि क्षेत्रहरू पहिल्याउनु,

ग. नेपाली भाषाको सिकाइमा थारूभाषी वक्तालाई आइपर्न सक्ने समस्याहरूको पहिचान गर्नु,

१.५ अध्ययनको औचित्य

दुई वा दुईभन्दा बढी भाषाहरूका व्यवस्था वा उप-व्यवस्थाहरूको समता तथा भिन्नता सम्बन्धी तुलनात्मक अध्ययन नै व्यतिरेकी अध्ययन हो । नेपाली भाषा नेपालको समृद्ध र प्रतिष्ठित भाषा हो । बहुभाषिक राष्ट्र नेपालमा विभिन्न भाषा परिवारका भाषाहरू बोलिन्छन् । नेपालमा भाषाशास्त्रीहरूले भाषाहरूको संख्या पचहत्तर (प्रज्ञा, अङ्क ७९:३१) बताएपनि खोजकर्ताहरूले यो भन्दा बढी भाषा हुन सक्ने अनुमान गरेको पाइन्छ । धर्म, संस्कृति, रीतिरिवाज, सञ्चार आदि कुरा भाषाकै

माध्यमबाट सञ्चालित हुने भएकोले कुनै पनि भाषा अध्ययन भाषावैज्ञानिक दृष्टिले औचित्यपूर्ण हुन्छ ।

व्यतिरेकी अध्ययन शैक्षणिक प्रयोजनको लागि उपयोगी मानिए पनि प्रायोगिक पक्षसँग सम्बन्धित हुन्छ । कुनै भाषीले लक्ष्यत भाषा सिक्दा वा प्रयोग गर्दा मातृभाषा वा स्रोतभाषाले के-कस्तो प्रभाव पार्छ त्यसको खोजी वा लक्ष्यत भाषा सिकाइका कठिनाइको पूर्वानुमान गर्नका लागि यस अध्ययनको औचित्य छ ।

भाषा सिकाइका क्रममा नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन अन्तर्गत थारू मातृभाषाको प्रभाव सिक्न लागेको (लक्ष्य भाषा) भाषामा देखिनु स्वाभाविक मानिन्छ । यसै क्रममा नेपाली भाषालाई थारूभाषी वक्ताहरूले दोस्रो भाषाका रूपमा सिक्दा पनि थारू भाषाको प्रभाव नेपाली भाषामा पर्न सक्छ, जसले गर्दा नेपाली भाषाका विभिन्न पक्षमा त्रुटि हुने सम्भावना हुन्छ, किनकि थारू भाषाको व्याकरण व्यवस्थाका प्रायः जसो पक्षहरूमा भिन्नता पाउन सकिन्छ । नेपाली भाषाको प्रयोगमा थारू भाषा वक्ताहरूले आफ्नै भाषासँगै सम्बन्धित व्यवस्था तथा नियमलाई अपनाउन सक्छन् र त्रुटि बढी मात्रामा हुन्छ । तसर्थ त्रुटिको अध्ययन गरी त्यसको पूर्वानुमानबाट नेपाली भाषामा शुद्धता, स्पष्टता र सरलता ल्याउनका लागि थारूभाषी वक्ताहरूले गर्ने त्रुटिहरूको सम्भावित अध्ययन तथा त्यसको निराकरणका लागि प्रस्तुत शोध अध्ययन औचित्यपूर्ण हुन्छ ।

नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाका बीच के कति समानता र भिन्नता छन् भन्ने कुराको तथ्याङ्क देखाउन मद्दत मिल्छ । नेपाल सरकारले प्राथमिक शिक्षा मातृभाषामा दिन सकिने व्यवस्था गरेपछि त भन् थारू भाषाको पाठ्यक्रम, पाठ्यसामग्री, शब्दकोश, व्याकरण निर्माणका क्षेत्र भन्ने तदारुकताका साथ खोज अनुसन्धान गर्न औचित्यपूर्ण हुन्छ ।

प्रस्तुत शोध अध्ययनले नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको भावी अध्ययन अनुसन्धान गर्न चाहनेहरूलाई केही हदसम्म पूर्वाधार खडा गर्दछ । मातृभाषा

शिक्षणका लागि समेत केही हदसम्म सहयोगी हुन्छ । थारू भाषाप्रति जानकारी राख्न खोज्ने भाषाप्रेमी तथा थारू भाषाका व्यक्तिहरूका लागि, सम्बन्धित शिक्षकहरूका निमित्त उपयोगी हुने देखिएकोले प्रस्तुत अध्ययनको औचित्य र महत्त्वको पुष्टि हुन्छ ।

१.६ अध्ययन विधि

प्रस्तुत शोध कार्य पुरा गर्नको लागि प्राथमिक र गौण सामग्रीको अंगीकार गर्दै संकलित सामग्रीलाई वर्णनात्मक र तुलनात्मक पद्धतिलाई अवलम्बन गरी विश्लेषण गरिएको छ ।

क. प्राथमिक सामग्री

प्रस्तुत “नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन” शीर्षकमा आधारित भई शोध कार्य गर्नको लागि थारू भाषाका सामग्री संकलनको मुख्य स्रोत शोधकर्ता स्वयं, थारू भाषाको दोस्रो वक्ता भएकोले आफैले आधारभूत शब्द र वाक्य संकलन गरिएको छ । उक्त संकलित सामग्रीलाई भरपर्दो र विश्वसनीय बनाउनका लागि सो क्षेत्रका मूलभाषा वक्ताहरूबाट भाषिक सामग्रीको रुजु गरिएको छ । सङ्कलित सामग्रीको शुद्धताका लागि ठहर्‍याईएको सामग्रीलाई सूचीबद्ध गरी तुलनात्मक अध्ययन गरिएको छ ।

ख. गौण सामग्री

प्राथमिक स्रोतबाट संकलित सामग्रीको अध्ययन विश्लेषणका लागि गौण सामग्रीका रूपमा पुस्तकालयीय विधिको अवलम्बन गरिएको छ । यसका साथै पूर्ववर्ती शोधकर्ताहरूका मिल्दा शीर्षक र शोधपत्रको अध्ययन गरी उपयुक्त सामग्रीहरूलाई आवश्यकता अनुसार ग्रहण गरिएको छ । प्रस्तुत शोध अध्ययनलाई परिणाममुखी बनाउन सम्बन्धित विषय क्षेत्रका विशेषज्ञ, गुरुवर्ग तथा शोध निर्देशकको सल्लाह, परामर्श, सुझाव, मार्गदर्शनलाई पनि समुचित रूपमा अंगीकार गरिएको छ ।

१.७ अध्ययनको सीमा

प्रस्तुत शोध अध्ययन निम्न लिखित सीमा क्षेत्रमा आधारित रहेको छः

- क. प्रस्तुत शोध अध्ययन क्षेत्र लुम्बिनी अञ्चलको रूपन्देही जिल्ला शोधकर्ता स्वयंको वासस्थान सेमलार गा.वि.स. मूल केन्द्रविन्दु परिधीय क्षेत्रका रूपमा रहेको छ ।
- ख. प्रस्तुत शोध अध्ययन नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनमा मात्र सीमित रहेको छ ।
- ग. व्यतिरेकी अध्ययन अन्तर्गत नेपाली भाषा र सम्बन्धित थारू भाषाका लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल, पक्ष, भाव, वाच्य आदि व्याकरणिक कोटिलाई मात्र समेटिएको छ ।
- घ. प्रस्तुत शोध अध्ययनमा थारू भाषा वक्ताहरूले लक्ष्य भाषाका रूपमा नेपाली सिक्दा गर्न सक्ने सम्भाव्य त्रुटिहरूको पहिचान गरिएको छ ।

१.८ पूर्वकार्यको समीक्षा

भाषाहरूको अध्ययन सयौं वर्ष पहिलेदेखि हुँदै आइरहेको पाइन्छ तर भाषाहरूका बीच तुलना गर्ने भाषाविज्ञानको जन्म उन्नाइसौं शताब्दीतिर भएपछि एक अर्का भाषाका बीच तुलनात्मक अध्ययन गर्ने परम्पराको विकास भएको पाइन्छ । त्यसपछि दुई वा दुईभन्दा बढी भाषाहरूका बीच रहेका समानता तथा भिन्नता सम्बन्धी अध्ययन गर्ने व्यतिरेकी विश्लेषण बीसौं शताब्दीको मध्यतिर जन्मेको पाइन्छ । यसपछि नै भाषा र अन्य भाषा तथा भाषिका सम्बन्धी अध्ययन फस्टाएको पाइन्छ । नेपाली भाषा र अन्य भाषा तथा भाषिका सम्बन्धी तुलनात्मक तथा व्यतिरेकी अध्ययन त्यति भएको पाइँदैन बरु विभिन्न भाषाविद्हरू पारसमणि प्रधान, सूर्यविक्रम ज्ञवाली, बाबुराम आचार्य, सोमनाथ सिग्दाल, योगी नरहरिनाथ, बालकृष्ण पोखरेल,

चूडामणि बन्धु, बल्लभमणि दाहाल, पूर्ण प्रकाश नेपाल 'यात्री' आदिले छुट्टै रूपमा विभिन्न सन्दर्भमा अध्ययन गरेको पाइन्छ ।

थारू भाषाको अध्ययन गर्ने क्रममा 'सर जर्ज अब्राहम ग्रियर्सन' को अध्ययनलाई पहिलो मान्न सकिन्छ । उनले थारू भाषा र भोजपुरी भाषाको विवरण तथा भारतको चम्पारन जिल्लामा बोलिने थारू शब्दावलीको सूची दिएको पाइन्छ । जी. टुचीले दङ्गाली थारू भाषामा अन्य भाषाको प्रभावको उल्लेख गरेको पाइन्छ ।

मेघनारायण श्रेष्ठ (२०५१) द्वारा "मोरङ्गिया थारू भाषाको व्याकरणात्मक स्वरूपको अध्ययन" शीर्षकमा थारू भाषाका व्याकरण व्यवस्थाको चर्चा गरी थारू भाषालाई व्यवस्थित र स्थिर गराउने प्रयास गरिएको छ । उक्त शोधबाट थारू भाषाको परिचय दिनुका साथै भाषिक व्यवस्थाका विशेषता पहिल्याउने काम गरिएको छ ।

स्नातकोत्तर तहको शोध प्रयोजनको लागि रामकुमार राई (२०५३) द्वारा "नेपाली र दुमी भाषाका शब्दनिर्माण र व्याकरणिक कोटिहरूको तुलनात्मक अध्ययन" शीर्षकमा शोधकार्य भएको पाइन्छ । शोधार्थी राईले दुमी भाषाका शब्दनिर्माण प्रक्रियामा उपसर्ग, प्रत्यय, समास, द्वित्व तथा व्याकरणात्मक कोटिमा लिङ्ग, वचन, पुरुष, आदर, काल, पक्ष, भाव, वाच्य, करण अकरण आदिको नेपाली भाषासँग तुलना गरेको पाइन्छ ।

जवाहरलाल यादव (२०५४) ले "नेपाली र मैथिली भाषाको व्यतिरेकी विश्लेषणमा लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका तहमा सीमित रही व्यतिरेकी विश्लेषण गरेको पाइन्छ । उक्त शोधमा नेपाली र मैथिली भाषामा लिङ्ग व्यवस्था समान भएपनि मैथिलीमा पुलिङ्गबाट स्त्रीलिङ्ग बनाउने नियम बढी भएको, बहुवचनमा पनि लिङ्गभेद भएको, वचनको अभिव्यक्ति नाम र सर्वनाममा मात्र भएको तथा पुरुषको व्यवस्था समान रहेको र आदरका तहमा भिन्नता रहेको उल्लेख गरेको पाइन्छ ।

मञ्जु उप्रेती (२०५५) ले "नेपाली र राजवंशी भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलनात्मक अध्ययन" मा कारक, लिङ्ग, वचन, पुरुष, आदर, काल, पक्ष,

भाव र वाच्य जस्ता व्याकरणिक कोटिका आधारमा राजवंशी भाषाको नेपाली भाषासँग तुलना गरिएको पाइन्छ । यसमा दुवै एउटै परिवारका भाषा भएकाले असमानता पनि रहेको कुरा उल्लेख गरेको पाइन्छ । राजवंशी भाषामा सर्वनामपदको अन्त्यमा प्रत्यय नथपिकन पनि बहुवचन जनाउने, लिङ्गको प्रभाव नामपदमा मात्र सीमित रहने, आदरको प्रयोगमा विचलन तथा अभ्यस्त भूत नहुने जस्ता विशेषता शोधार्थीले उल्लेख गरेको पाइन्छ ।

सिद्धिबहादुर महर्जन (२०५६) ले “नेवारी र नेपाली भाषाका वाक्यसङ्गतिको व्यतिरेकी अध्ययन” मा वाक्य भित्रका लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गितलाई अध्ययन गरेको पाइन्छ । उक्त अध्ययन अनुसार नेपाली भाषामा लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा कर्ता र क्रियापद, विशेषण र विशेष्य, भेदक र भेद्यका बीच वाक्यसङ्गति पाइए पनि नेवारी भाषामा पाइँदैन । त्यसैले नेवारी भाषीले नेपाली भाषाको वाक्यसङ्गतिमा त्रुटि गर्न सक्ने सम्भावना महर्जनले उल्लेख गरेको पाइन्छ ।

थिरकुमार पोखरेल (२०५७) ले “खोटाङमा बोलिने मगर भाषा र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन” मा मगर भाषाका शब्दवर्ग (नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया) को संक्षिप्त वर्णन गर्नुका साथै मगर भाषाका लिङ्ग, वचन, पुरुष आदर क्रियाको काल, पक्ष, भाव जस्ता व्याकरणात्मक कोटिहरूको नेपाली भाषासँग तुलनात्मक अध्ययन गरेको पाइन्छ ।

खेमनाथ पोखरेल (२०५७) ले “मेचे र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन” मा मेचे भाषाका व्याकरणिक कोटि र नामको वर्गीकरणलाई नेपाली भाषासँग तुलना गरेको पाइन्छ । शोधार्थीका अनुसार मेचे र नेपाली भिन्न भाषिक परिवारका भाषा भएपनि तिनका व्याकरणिक कोटिमा समानता पाइन्छ ।

रामकुमार अधिकारी (२०५७) ले “कछाडिया र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन” मा कछाडिया भाषाका नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रियाको लिङ्ग, वचन, पुरुष,

आदर, काल, पक्ष, भाव, वाच्य, प्रेरणार्थक, कारक र विभक्तिका तहमा नेपाली र समीपवर्ती भाषा मैथिली, दनुवारी, थारूसँग तुलना गरेको पाइन्छ ।

श्री प्रसाद कँडेल (२०५७) ले “चुरेटी र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन” मा चुरेटी भाषाका व्याकरणिक कोटिलाई नेपाली भाषासँग तुलना गरेको पाइन्छ । साथै यसमा चुरेटी भाषाका आधारभूत शब्दहरूको पनि सङ्कलन गरिएको पाइन्छ ।

विष्णुहरि दाहाल (२०५९) ले “नेपाली र भोजपुरी भाषाको वाक्यगठनको व्यतिरेकी विश्लेषण” मा भोजपुरी भाषाका लिङ्ग, वचन, काल, वाच्य आदरका तहमा व्यतिरेकी विश्लेषण गरेको पाइन्छ । उक्त अध्ययनका आधारमा भोजपुरी र नेपाली एउटै परिवारका भाषा भएपनि तिनका वाक्यगठनमा केही असमानताहरू रहेका देखिन्छन् । शोधार्थी दाहालले असमानता रहेका ठाउँमा त्रुटि गर्नसक्ने पूर्वानुमान पनि गरेको पाइन्छ ।

मानबहादुर भण्डारी (२०६०) ले “नेपाली र मगरभाषाका वाक्यसङ्गितिको व्यतिरेकी अध्ययन” शोध शीर्षकमा मगर भाषाका लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको विभिन्न आधारमा सङ्गति हेरेको पाइन्छ । उक्त अध्ययनका अनुसार नेपाली र मगर दुबै भिन्न पारिवारिक वर्गका भाषा रहेकाले यिनमा संरचनागत एकरूपता भएपनि लिङ्ग, पुरुष, वचन र आदरका दृष्टिले भने भिन्नता रहेको देखिन्छ । त्यसैले मगर मातृभाषीले नेपाली भाषाको वाक्यसङ्गितिमा त्रुटि गर्ने पूर्वानुमान शोधार्थीले गरेको पाइन्छ ।

इन्दिरा गिरी (२०६०) ले “थारू भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन” भन्ने शीर्षकमा शोध अध्ययन गरेकी छन् । उक्त अध्ययनमा थारू भाषा र नेपाली भाषाका बीच पाइने विविध समानता र भिन्नताहरू केलाइएको छ । यसबाट केही सीमित रूपमा भएपनि थारू भाषालाई परिचित गराउने काम भएको छ ।

शेरबहादुर अधिकारी (२०६०) ले “जाजरकोट जिल्लाको मध्यपश्चिमी भेक (पजारु गा.वि.स.) मा बोलिने भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाबीचको तुलनात्मक

अध्ययन” शीर्षक शोधपत्रमा स्थानीय भाषिक भेदका शब्द व्यवस्था र वाक्य व्यवस्थाको स्तरीय नेपाली भाषासँग तुलनात्मक अध्ययन गरेको पाइन्छ ।

कुमारी तारा बडू (२०६१) द्वारा “दार्चुलेली स्थानीय भाषिका र नेपाली भाषा बीचको तुलनात्मक अध्ययन” शीर्षकमा शोधकार्य भएको पाइन्छ । दार्चुलेली भाषिकाको सामान्य परिचय दिनु, दार्चुलेली भाषिकाको शब्दको रूपायन प्रस्तुत गर्नु, दार्चुलेली भाषिकाको वाक्यतत्व र कारक विभक्तिको विशेषता औँल्याउनु र दार्चुलेली भाषिका र नेपाली भाषाबीच गरिएको तुलनात्मक अध्ययनको निष्कर्ष दिनु जस्ता उद्देश्यहरू उक्त शोधमा निर्धारण गरेको पाइन्छ ।

रूपबहादुर रौले (२०६२) ले “बाजुरेली भाषिका र स्तरीय नेपाली भाषाको व्यतिरेकी विश्लेषण” भन्ने शीर्षकमा शोध अध्ययन गरेको पाइन्छ ।

सुरेन्द्रकुमार बम (२०६२) द्वारा “बैतडेली भाषिका र स्तरीय नेपाली भाषाको व्यतिरेकी विश्लेषण” भन्ने शीर्षकमा शोध अध्ययन गरेको पाइन्छ । उक्त शोध अध्ययनमा बैतडेली भाषिकाको परिचय दिनु, बैतडेली भाषिकाका विशेषताहरू पहिल्याउनु, बैतडेली भाषिका र स्तरीय नेपाली भाषिकाको व्यतिरेकी विश्लेषण गर्नु, बैतडेली भाषीले स्तरीय नेपाली भाषिकाको प्रयोगमा गर्ने त्रुटि क्षेत्रहरू पहिल्याउनु, बैतडेली भाषीलाई स्तरीय नेपाली भाषिकाको सिकाइमा आइपर्न सक्ने समस्याको पहिचान गरेको पाइन्छ ।

उपर्युक्त पूर्वकार्यतर्फ दृष्टिगत गर्दा थारू भाषाका बारेमा केही सीमित अध्ययन, अनुसन्धानहरू भएपनि प्रस्तुत शोध अध्ययनमा कुनै पनि शोध अध्ययन भएको छैन । यस आधारमा प्रस्तुत शोधपत्र सम्पन्न भएपछि नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन गर्न सहयोग पुऱ्याउनेछ जसबाट भाषा अध्येता, आमपाठकहरूका लागि, थोरै भएपनि थारू भाषा बोल्ने व्यक्तिहरूका निम्ति, थारू मातृभाषा शिक्षणका लागि नेपाली भाषाको प्रयोगमा गर्ने त्रुटि क्षेत्रहरू पहिचान गर्न र समस्या समाधान गर्न सघाउ पुग्दछ । थारू

भाषाप्रति चासो राख्ने जो कोहीका लागि पनि उत्त अध्ययन फलदायी हुने विश्वास लिइएको छ । नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाको व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको सुरुवात महत्त्वपूर्ण कदमको रूपमा लिन सकिन्छ ।

१.९ शोधपत्रको रूपरेखा

प्रस्तुत शोध अध्ययनको रूपरेखा निम्नानुसार रहेको छ:

- अध्याय एक : शोधपरिचय
- अध्याय दुई : लिङ्गका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय तीन : वचनका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय चार : पुरुषका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय पाँच : कालका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय छ : पक्षका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय सात : भावका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय आठ : वाच्यका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन
- अध्याय नौ : उपसंहार

अध्याय-दुई

लिङ्गका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा लिङ्गको परिचय, नेपाली भाषाको लिङ्ग व्यवस्था र थारू भाषाको लिङ्ग व्यवस्थाको परिचयका साथै भिन्नतागत तुलना गरी सम्भाव्य त्रुटि औल्याइएको छ ।

“लिङ्ग मूलतः नामसंग सम्बन्धित व्याकरणात्मक कोटि हो । यसले नामको खास प्रकृतिलाई जनाउँछ (अधिकारी; २०४९: ७५) ।”

“लिङ्ग वाक्यगत पदहरूको सङ्गति कति किसिमले हुन्छ भन्ने कुराको वाचक हो (पोखरेल, २०५१:१) ।”

नेपालीमा लिङ्ग पुलिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग गरी दुई किसिमका छन् । भालेजाति वा पुरुषवर्ग बुझाउने व्याकरणात्मक कोटिलाई पुलिङ्ग भनिन्छ । बुवा, दाजु, भाइ, नाति, मामा आदि । पोथी जाति वा स्त्रीवर्ग बुझाउने व्याकरणात्मक कोटिलाई स्त्रीलिङ्ग भनिन्छ । आमा, भाउजु, बुहारी, बज्यै आदि । नेपाली भाषाका वाक्य संरचनामा कर्ता र क्रियापद, विशेषण र विशेष्य र भेदक र भेद्य प्रभावित हुन्छन् भने थारू भाषाका वाक्य संरचना अप्रभावित देखिन्छ ।

२.१ कर्ता र क्रियापद

तालिका नं. १

नेपाली भाषा

	पुलिङ्ग		स्त्रीलिङ्ग
क.	हरि भात खान्छ ।	क.	गीता भात खान्छे ।
ख.	छोरो स्कूल गयो ।	ख.	छोरी स्कूल गई ।
ग.	राम भोलि आउनेछ ।	ग.	सीता भोलि आउनेछे ।
घ.	भाइ काम गर्दैन ।	घ.	बहिनी काम गर्दिन ।

उपर्युक्त तालिकामा देखाइए अनुसार नेपाली भाषाका वाक्य संरचनामा सबै पुलिङ्गी वाक्यहरूमा कर्ता 'हरि', 'छोरो', 'राम' र 'भाइ'का साथमा पुलिङ्गी क्रियापद क्रमशः 'खान्छ', 'गयो', 'आउनेछ' र 'गर्दैन' प्रयोग गरिएको छ। स्त्रीलिङ्गी वाक्यहरूमा कर्ता 'गीता', 'छोरी', 'सीता' र 'बहिनी'का साथमा स्त्रीलिङ्गी क्रियापद क्रमशः 'खान्छे', 'गई', 'आउनेछे', 'गर्दैन' प्रयोग भएको छ। अतः नेपाली भाषाका वाक्यगठनमा कर्ता र क्रियापद लिङ्गबाट प्रभावित छ।

तालिका नं. २

थारू भाषा

	पुलिङ्ग		स्त्रीलिङ्ग
क.	हरि भात खाइ ।	क.	गीता भात खाई ।
ख.	बेटवा स्कुल चल्ल्गैल् ।	ख.	बिटिया स्कुल चल्ल्गैल् ।
ग.	राम बिहान् आइ ।	ग.	सीता बिहान् आई ।
घ.	भएवा काम नाइकरत् ।	घ.	बहिनी काम नाइकरत् ।

उपर्युक्त तालिकामा देखाइए अनुसार थारू भाषाका वाक्य संरचनामा सबै पुलिङ्गी वाक्यहरूमा कर्ता 'हरि', 'बेटवा', 'राम' र 'भएवा'का साथमा पुलिङ्गी क्रियापद क्रमशः 'खाइ', 'चल्ल्गैल्', 'आई', 'नाइकरत्' प्रयोग गरिएको छ भने स्त्रीलिङ्गी वाक्यहरूमा कर्ता 'गीता', 'बिटिया', 'सीता' र 'बहिनी' स्त्रीलिङ्गी नामिक पद प्रयोग हुँदा पनि उही पुलिङ्गी क्रियापदहरू प्रयोग भएकोले थारू भाषाका वाक्यगठनमा कर्ता र क्रियापद लिङ्गबाट प्रभावित छैन।

अतः थारू भाषाका माथिका वाक्यगठनमा भूतकाल, वर्तमानकाल, भविष्यत्कालीन वाक्यका क्रियापदलाई लिङ्गले प्रभाव पारेको देखिँदैन।

प्रस्तुत वाक्य लिङ्गका आधारमा तुलना गर्दा नेपाली भाषाको वाक्यमा लिङ्गले प्रभाव पारेको देखिन्छ, किनभने कर्ता परिवर्तन भए अनुसार क्रियापद समेत परिवर्तन

भएको छ तर थारू भाषाको वाक्यमा कर्ता परिवर्तन भएपनि क्रियापद तटस्थ रहेको देखिएकोले लिङ्गले प्रभाव पारेको देखिँदैन ।

२.२ कर्ता र क्रियापदगत सम्भाव्य त्रुटि

थारू भाषाको भूत, भविष्यत् र वर्तमानकालीन वाक्यको क्रियापदलाई लिङ्गले कुनै प्रभाव पारेको छैन । तसर्थ थारू मातृभाषी वक्ताले नेपाली भाषा दोस्रो भाषाका रूपमा सिक्दा कठिनाइ उत्पन्न हुनुका साथै लिङ्गको प्रयोगमा त्रुटि गर्न सक्ने सम्भावना रहन्छ । जस्तै:

क. गीता भात खान्छ ।

ख. छोरी स्कूल गयो ।

ग. सीता भोलि आउँछ ।

ग. बहिनी काम गर्दैन ।

यी वाक्यहरूमा कर्तामा स्त्रीलिङ्गी शब्दहरू 'गीता', 'छोरी', 'सीता', 'बहिनी' प्रयोग भएपछि सोही अनुसार क्रियापदहरू पनि क्रमशः 'खान्छे', 'गई', 'आउनेछे' र 'गर्दैन' हुनुपर्नेमा स्रोत भाषामा पुलिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग कर्तामा एउटै क्रियापद प्रयोग हुने हुँदा लक्ष्यित भाषामा पनि उही तरिकाले क्रियापद प्रयोग हुन गई त्रुटिपूर्ण देखिन्छ ।

२.३ विशेषण र विशेष्य

कुनै भाषाको लिङ्गभिन्न कर्ता र क्रियापदका बीच सङ्गति रहे जस्तै ती भाषामा विशेषण र विशेष्यको पनि सङ्गति रहन्छ ।

तालिका नं. ३
नेपाली भाषा

	पुलिङ्ग		स्त्रीलिङ्ग
क.	दुब्लो राम आयो ।	क.	दुब्ली सीता आई ।
ख.	कालो केटो गयो ।	ख.	काली केटी गई ।
ग.	अग्लो हरि पास भयो ।	ग.	अग्ली गीता पास भई ।
घ.	सानो भाइ रोयो ।	घ.	सानी बहिनी रोई ।

उपर्युक्त तालिकामा देखाइए अनुसार नेपाली भाषाको वाक्य संरचनामा लिङ्गगत सङ्गतिमा विशेषण र विशेष्यको प्रभाव देखिन्छ किनभने माथिका वाक्यहरूमा पुलिङ्गका विशेषण पदहरू 'दुब्ला', 'कालो', 'अग्लो' र 'सानो' शब्दहरू प्रयोग गरिएको छ । स्त्रीलिङ्गी वाक्यका विशेषण पदहरू 'दुब्ली', 'काली', 'अग्ली' र 'सानी' शब्द परिवर्तित देखिन्छ । पुलिङ्गी विशेषणका साथ 'राम', 'केटो' 'हरि' र 'भाइ' विशेष्यका रूपमा प्रयोग भएको छ । स्त्रीलिङ्गी विशेषणका साथ 'सीता', 'केटी', 'गीता' र 'बहिनी' विशेष्य प्रयोग भएको छ ।

नेपाली भाषामा पुलिङ्गी विशेष्य हुँदा विशेषणमा 'ओ' कार लागेको देखिन्छ भने विशेष्य स्त्रीलिङ्गी विशेष्य हुँदा विशेषणमा 'ओ' कार 'इ' कारमा परिवर्तन भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. ४
थारू भाषा

	पुलिङ्ग		स्त्रीलिङ्ग
क.	दुब्वर राम आइल् ।	क.	दुब्वर सीता आइल् ।
ख.	करिअर छौका गइल् ।	ख.	करिअर छौकी गइल् ।
ग.	ढेइ हरि पास होइल् ।	ग.	ढेइ गीता पास होइल् ।
घ.	छोट् भएवा रोइल् ।	घ.	छोट् बहिनी रोइल् ।

थारू भाषाको वाक्य संरचनामा लिङ्गत विशेषण र विशेष्यको प्रभाव देखिँदैन किनभने माथिका वाक्यहरूमा पुलिङ्गका विशेषण पदहरू 'दुब्बर', 'करिअर', 'ढेङ्', 'छोट्' शब्दहरू स्त्रीलिङ्गमा पनि अपरिवर्तित देखिन्छ ।

नेपाली भाषामा विशेषणसँग विशेष्यको सङ्गति देखिन्छ र थारू भाषामा देखिँदैन किनभने नेपालीमा लिङ्ग बदलेपछि विशेषणपदहरू पनि बदलेको देखिन्छ भने थारू भाषामा एकै रूप दुवै लिङ्गमा चलेको देखिन्छ र सङ्गतिविहीन देखिन्छ ।

२.४ विशेषण र विशेष्यगत सम्भाव्य त्रुटि

नेपाली भाषा विशेषण र विशेष्यबाट प्रभावित देखिन्छ भने थारू भाषा अप्रभावित देखिनाले थारू मातृभाषीलाई नेपाली भाषा प्रयोगमा कठिन हुनुका साथै त्रुटि हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ । जस्तै:

क. दुब्बो सीता आयो ।

ख. कालो केटी गयो ।

ग. अग्लो गीता पास भयो ।

घ. सानो बहिनी रोयो ।

उल्लिखित वाक्यहरूमा विशेष्य स्त्रीलिङ्ग प्रयोग हुँदा विशेषण 'ई' कार हुनुपर्नेमा 'ओ' कार वा पुलिङ्गकै प्रयोग भएकाले र क्रियापद समेत 'ई' कार नभएकोले त्रुटिपूर्ण देखिन्छ ।

२.५ भेदक र भेद्य

नेपाली भाषाको लिङ्ग सङ्गतिमा भेदक र भेद्यको पनि भूमिका रहने गर्दछ । यसलाई निम्न अनुसार देखाउन सकिन्छ ।

तालिका नं. ५

नेपाली भाषा

	पुलिङ्ग		स्त्रीलिङ्ग
क.	मेरो भाइ आउँछ ।	क.	मेरी बहिनी आउँछे ।
ख.	हरिको भाइ जान्छ ।	ख.	हरिकी बहिनी जान्छे ।
ग.	उसको छोरोले भात खान्छ ।	ग.	उसकी छोरीले भात खान्छे ।
घ.	तपाईंको भाइ आयो ।	घ.	तपाईंकी बहिनी आई ।

नेपाली भाषाको वाक्यसंरचनामा लिङ्ग संरचनामा भेदक र भेद्यको सङ्गति देखिन्छ किनभने माथिका वाक्यहरू क., ख., ग. र घ. का भेदक 'मेरो', 'हरिको', 'उसको', 'तपाईंको' भाइ, छोरो नामिक पद दुबै लिङ्ग प्रयोग हुँदा विभक्ति लागेर भेद्य मात्र बदलिएर क्रियापद प्रभावित देखिन्छ । स्त्रीलिङ्गमा भेदक 'मेरी', 'हरिकी', 'उसकी' 'तपाईंकी', हुँदा भेद्य 'बहिनी', 'बहिनी', 'छोरी', 'बहिनी' भएर परिवर्तन भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. ६

थारू भाषा

	पुलिङ्ग		स्त्रीलिङ्ग
क.	हमार भाइ आत् ।	क.	हमार बहिनी आत् ।
ख.	हरिके भाइ जात् ।	ख.	हरिके बहिनी जात् ।
ग.	ओकर बेटवा भात खात् ।	ग.	ओकर बिटिया भात खात् ।
घ.	तोहार भाइ आइल् ।	घ.	तोहार बहिनी आइल् ।

थारू भाषाका लिङ्ग सङ्गति भेदक र भेद्यबाट सङ्गति अप्रभावित देखिन्छ किनभने वाक्य क., ख., ग. र घ.का हमार, 'हरिके', 'ओकर', 'तोहार' नामिक पद दुबै लिङ्ग प्रयोग भइ भेद्य मात्र बदलिएर क्रियापद पनि अप्रभावित देखिन्छ । स्त्रीलिङ्गमा पनि पुलिङ्गकै भेदक 'हमार', 'हरिके', 'ओकर', 'तोहार' प्रयोग भएको छ ।

संरचनाका आधारमा नेपाली भाषाका वाक्यहरूमा स्त्रीलिङ्गी नामिक पद बहिनी, बहिनी, छोरी र बहिनी प्रयोग हुँदा मेरो-मेरी, हरिको-हरिकी, उसको-उसकी,

तपाईंको-तपाईंकी भई क्रियापदमा समेत प्रभाव पारेकोले नेपाली वाक्य संरचनाको भेदक र भेद्य सङ्गतिबाट प्रभावित देखिन्छ भने थारू भाषाका वाक्यहरूमा लिङ्गत भेदक र भेद्य अप्रभावित देखिन्छ । थारू भाषामा स्त्रीलिङ्गमा पनि 'हमार', 'हरिके', 'ओकर', 'तोहर' भेदक प्रयोग भइ सङ्गति प्रभावहीन देखिन्छ ।

२.६ भेदक र भेद्यगत सम्भाव्य त्रुटि

नेपाली भाषा वाक्यगठनमा आएको लिङ्गत भेदक र भेद्यको सङ्गति भएको देखिन्छ भने थारू मातृभाषी वक्ताले नेपाली भाषा दोस्रो भाषाको रूपमा प्रयोग गर्दा तलका जस्ता वाक्यमा त्रुटि गर्ने सम्भावना देखिन्छ ।

क. मेरो बहिनी आउँछ ।

ख. हरिको बहिनी जान्छ ।

ग. उसको छोरीले भात खान्छ ।

घ. तपाईंको बहिनी आयो ।

माथिका वाक्य क. मा स्त्रीलिङ्ग भेद्य बहिनी हुँदा भेदक 'मेरी' हुनपर्नेमा 'मेरो' प्रयोग भएको छ, त्यसै गरी वाक्य ख. स्त्रीलिङ्ग भेद्य बहिनी हुँदा भेदक 'हरिकी' हुनुपर्नेमा 'हरिको' प्रयोग भएको छ । वाक्य ग. मा स्त्रीलिङ्ग भेद्य 'छोरी' हुँदा भेदक 'उसकी' हुनुपर्नेमा 'उसको' प्रयोग भएर उही क्रम दोहोरिएको छ । त्यसकारण यी वाक्य त्रुटिपूर्ण हुन् ।

सारांश

नेपाली र थारू भाषाको लिङ्गका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनबाट के देखिन्छ भने नेपाली भाषाको वाक्य संरचनामा कर्ता-क्रिया, विशेषण-विशेष्य र भेदक-भेद्यबीच प्रभावित भएको देखिन्छ । थारू भाषाको वाक्य संरचनामा कर्ता-क्रिया, विशेषण-विशेष्य र भेदक र भेद्य अप्रभावित देखिन्छ । यी दुई भाषाका वाक्य संरचनामा सङ्गति रूपमा भिन्नता देखिएकोले नै नेपाली र थारू भाषाका बीच लिङ्गत भिन्नता र पदहरूबीच कठिनाई र त्रुटि हुने सम्भावना देखिएको हो ।

अध्याय-तीन

वचनका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा नेपाली र थारू भाषामा वचन व्यवस्थाको साथै व्यतिरेकी तुलना गरी सम्भाव्य त्रुटि औँल्याई अध्ययन गरिएको छ ।

कनै व्यक्ति वा वस्तुको एक वा एकभन्दा बढी सङ्ख्या जनाउने शब्दलाई वचन भनिन्छ । वचन सामान्यतः नामको संख्यासँग सम्बद्ध व्याकरणात्मक कोटि हो । यसले एक वा अनेक बुझाउँछ । यो दुई प्रकारको हुन्छ ।

क. एकवचन र

ख. बहुवचन

३.१. कर्ता र क्रियापद

तालिका नं. ७

नेपाली भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	कुकुर गयो ।	क.	कुकुरहरू गए ।
ख.	साथी आयो ।	ख.	साथीहरू आए ।
ग.	केटो भात खान्छ ।	ग.	केटाहरू भात खान्छन् ।
घ.	भाइ रोयो ।	घ.	भाइहरू रोए ।

उपर्युक्त उदाहरणहरू हेर्दा नेपाली भाषाको वाक्यसङ्गतिमा वचनले प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

एकवचनका वाक्यहरू क., ख., ग., र घ. मा एकवचन कर्ता 'कुकुर', 'साथी', 'केटो' र 'भाइ' का साथमा एकवचन क्रियापद क्रमशः 'गयो', 'आयो', 'खान्छु' र 'रोयो' को प्रयोग भएको छ भने बहुवचन कर्ता 'कुकुरहरू', 'साथीहरू', 'केटाहरू' र 'भाइहरू' का साथमा बहुवचन क्रियापद क्रमशः 'गए', 'आए', 'खान्छन्' र 'रोए' प्रयोग भएको

छ । यसलाई हेर्दा नेपाली भाषाको वाक्यगठनमा कर्ता र क्रियापदलाई वचनले प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

तालिका नं. ८

थारू भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	कुकुर चलगैल् ।	क.	कुकुरवे चलगैल् ।
ख.	सङ्गरिया आत् ।	ख.	सङ्गरिअन् आइल्टा ।
ग.	छौकवा भात खात् ।	ग.	छौकवन् भात खाला ।
घ.	भएवा रोत् ।	घ.	भाइवन्के रोता ।

उपर्युक्त उदाहरणहरू हेर्दा थारू भाषामा एक वचनका वाक्यहरू क., ख., ग. र घ. मा एकवचन कर्ता 'कुकुर', 'सङ्गरिया', 'छौकवा' र 'भएवा' का साथमा एकवचन क्रियापद 'चलगैल्', 'आत्', 'खात्' र 'रोत्' प्रयोग भएको छ भने बहुवचनका वाक्यहरू क., ख., ग., र घ. मा बहुवचन कर्ता 'कुकुरवे', 'छौकवन्', 'सङ्गरिअन्' र 'भाइवन्' का साथमा बहुवचन क्रियापद क्रमशः 'चलगैल्', 'आइल्टा', 'खाला' र 'रोता' प्रयोग भएको छ । यसलाई हेर्दा थारू भाषाको वाक्यगठनमा कर्ता र क्रियापदलाई वचनले प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

नेपाली भाषामा एकवचनबाट बहुवचन बनाउँदा कर्तामा 'हरू' प्रत्यय लाग्छ भने थारू भाषामा 'वे', 'वन्', 'अन्', प्रत्यय कर्ताका पछाडि लागि बहुवचनको बोध गराएको पाइन्छ ।

३.२ कर्ता र क्रियापदगत सम्भाव्य त्रुटि

थारू भाषामा वचनले प्रभाव पार्ने हुनाले थारू मातृभाषाको प्रभाव नै नेपाली भाषा प्रयोगमा प्रभाव पर्न गई त्रुटि हुने सम्भावना देखिन्छ, जस्तै:

क. कुकुरहरू गयो ।

ख. साथीहरू आयो ।

ग.केटोहरू भात खान्छ ।

घ.भाइहरू रोयो ।

माथिका वाक्यहरूमा बहुवचन कर्ता 'कुकुरहरू' भएपछि क्रियापद 'गए' हुनुपर्नेमा एकवचनकै क्रियापद 'गयो' प्रयोग भएको छ । साथीहरू 'आए' हुनुपर्नेमा 'आयो' क्रियापद प्रयोग भइ त्रुटि देखिएको छ । 'केटाहरू' कर्ता हुनुपर्नेमा 'केटोहरू' र 'खान्छन्' हुनुपर्नेमा 'खान्छ' प्रयोग भएको छ । भाइहरू कर्ता भएपछि 'रोए' हुनुपर्नेमा 'रोयो' प्रयोग भएकाले माथिका वाक्य त्रुटिपूर्ण मानिन्छन् ।

३.३ विशेषण र विशेष्य

नाम वा सर्वनामको गुण, दोष र अवस्था बुझाउने शब्दलाई विशेषण भनिन्छ भने जसको विशेषण गर्दछ उक्त नाम वा सर्वनामलाई विशेष्य भनिन्छ ।

विशेष्य जुन वचन, लिङ्गमा छ विशेषण पनि सोही लिङ्ग, वचनमा हुनु विशेषण र विशेष्यका बीचको वचनसङ्गति हो ।

विशेषण विशेष्यले नेपाली भाषा र थारू भाषाको वाक्य सङ्गति के-कस्तो किसिमले प्रभावित हुन्छ सो कुरा तल उल्लेख गरिन्छ ।

तालिका नं. ९

नेपाली भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	गोरो केटो छ ।	क.	गोरा केटाहरू छन् ।
ख.	मोटो मान्छे छ ।	ख.	मोटा मान्छेहरू छन् ।
ग.	बूढो मान्छे छ ।	ग.	बूढा मान्छेहरू छन् ।
घ.	अन्धो केटो छ ।	घ.	अन्धा केटाहरू छन् ।

उपर्युक्त नेपाली भाषाका उदाहरणहरूमा आएका 'गोरो', 'मोटो', 'बूढो' र 'अन्धो' विशेषण शब्द र विशेष्यको वचनमा सङ्गति देखिन्छ । एकवचनका वाक्यहरू क., ख., ग. र घ. मा विशेषण 'गोरो', 'मोटो', 'बूढो' र 'अन्धो' सँग विशेष्य क्रमशः 'केटो',

‘मान्छे’, ‘मान्छे’ र ‘केटो’ प्रयोग भएको छ । बहुवचन वाक्यहरू क., ख., ग. र घ. मा विशेषण ‘गोरा’, ‘मोटा’, ‘बूढा’, ‘अन्धा’ सँग विशेष्य क्रमशः ‘केटाहरू’, ‘मान्छेहरू’, ‘मान्छेहरू’ र ‘केटाहरू’ भएर वचन सङ्गति देखिन्छ । यसरी विशेषण ‘गोरो’ बहुवचनमा ‘गोरा’, ‘मोटो’ बहुवचनमा ‘मोटा’, ‘बूढो’ बहुवचनमा ‘बूढा’ र ‘अन्धो’ बहुवचनमा ‘अन्धा’ (‘आ’ कार) भइ तिर्यकीकरण भएर सङ्गति देखिन्छ ।

क्रियापदतर्फ वाक्यको ‘छ’ बहुवचनमा ‘छन्’ प्रयोग भएको छ । त्यसकारण विशेषण र विशेष्यको वचनमा सङ्गति देखिन्छ ।

तालिका नं. १०

थारू भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	गोराहर छौकवा बा ।	क.	गोराहर छौकवन् बा ।
ख.	मोट् मनै बा ।	ख.	मोट् मनैया बा ।
ग.	बूढ् मनै बा ।	ग.	बूढ् मनैया बा ।
घ.	आनर छौकवा बा ।	घ.	आनर छौकवन् बा ।

उपर्युक्त उदाहरणहरूमा आएका ‘गोराहर’, ‘मोट्’, ‘बूढ्’, ‘आनर’ विशेषण शब्द थारू भाषामा बहुवचनमा परिवर्तन नभइ एउटै प्रयोग भएका छन् । थारू भाषाका क., ख., ग., र घ. वाक्यमा विशेष्य ‘छौकवा’, ‘मनै’, ‘मनै’, र ‘छौकवा’ बहुवचनमा ‘छौकवन्’, ‘मनैया’, ‘मनैया’, ‘छौकवन्’ भइ सङ्गति भएको देखिन्छ तर विशेषण भने दुबै वाक्यमा दुबै वचनमा सङ्गति देखिएपनि वचनगत सङ्गति देखिएको छैन ।

क्रियापदतर्फ दुबै वाक्यका ‘बा’ बहुवचनमा गएर पनि ‘बा’ भएको छ त्यसकारण विशेषण र विशेष्यमा वचनमा सङ्गति देखिएको छैन ।

३.४ विशेषण र विशेष्यगत सम्भाव्य त्रुटि

प्रस्तुत नेपाली भाषा र थारू भाषाको वाक्यहरूको आधारमा हेर्दा नेपाली भाषामा विशेषण र विशेष्यमा वचनअनुसार सङ्गति देखिन्छ तर थारू भाषा वाक्यगठनमा आउने विशेषण परिवर्तन नभए पनि विशेष्यपद वचन अनुसार परिवर्तन भएको छ । अतः नेपाली भाषा थारू मातृभाषी वक्ताले दोस्रो भाषाको रूपमा प्रयोग गर्दा तलका जस्ता वाक्य कठिन हुनुका साथै त्रुटि गर्ने सम्भावना रहन्छ ।

क. गोरु केटा छ ।

ख. मोटो मान्छे छन् ।

ग. बूढो मान्छे छन् ।

घ. अन्धो केटा छ ।

माथिका वाक्यहरूमा विशेषण 'गोरु' एकवचन हुँदा विशेष्य 'केटा' हुनुपर्नेमा 'केटा' प्रयोग भएको छ । ओकारान्त हुनुपर्नेमा आकारान्त प्रयोग भएको छ । विशेषण 'मोटो' एकवचन हुँदा विशेष्यपद 'मान्छे' मात्र प्रयोग गरिएको छ । विशेषणपद 'बूढो' एकवचन हुँदा विशेष्यपद 'मान्छे' प्रयोग गरिएको छ । विशेषणपद 'अन्धो' हुँदा विशेष्यपद 'केटा' प्रयोग गरिएको छ । विशेषणपद एकवचन हुँदा विशेष्यपद सङ्गतिमा असमानता पाइन्छ ।

यसरी थारू मातृभाषी वक्ताहरूले विशेषणलाई बहुवचनमा लैजाँदा वचन भेद गरेको पाइँदैन । तसर्थ स्रोत भाषाको प्रभाव लक्ष्यत भाषामा पर्न गइ सम्भावित त्रुटि हुने गर्दछ ।

३.५ भेदक र भेद्य

वाक्यगठनमा भेदक र भेद्यको भूमिका विशेषण र विशेष्यको जस्तै रहने गर्दछ ।

तालिका नं. ११

नेपाली भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	उसकी छोरी आउँछे ।	क.	उसका छोरीहरू आउँछन् ।
ख.	तपाईंको भाइ आयो ।	ख.	तपाईंका भाइहरू आए ।
ग.	तेरो भाइ जान्छ ।	ग.	तेरा भाइहरू जान्छन् ।
घ.	मेरो छोरोले भात खान्छ ।	घ.	मेरा छोराहरूले भात खान्छन् ।

उपर्युक्त नेपाली भाषाका एकवचन वाक्य क., ख., ग. र घ मा एकवचन भेदक 'उसकी', 'तपाईंको', 'तेरो' र 'मेरो' का साथमा एकवचन भेद्य 'छोरी', 'भाइ', 'भाइ', 'छोरो' प्रयोग भएको देखिन्छ । बहुवचन वाक्य क., ख., ग., र घ, मा बहुवचन भेदक 'उसका', 'तपाईंका' 'तेरा' र 'मेरा' (आकारान्त) का साथमा भेद्य 'छोरीहरू', 'भाइहरू', 'भाइहरू' र 'छोराहरू' प्रयोग भएको देखिन्छ । अतः नेपाली भाषाको वाक्यगठनमा भेदक र भेद्यलाई वचनले प्रभावित पारेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १२

थारू भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	ओकर बेटी आइला ।	क.	ओकर बेटिन्के आइहें ।
ख.	तोहार भएवा आइला ।	ख.	तोहार भाइवन्के आइल् ।
ग.	तोहार भएवा चलगैल् ।	ग.	तोहार भाइवन्के चलजाइहें ।
घ.	हमार बेटवे भात खाता ।	घ.	हमार बेटवन्के भात खाइहें ।

उल्लिखित थारू भाषाका एकवचन वाक्य क., ख., ग., र घ. मा एकवचन भेदक 'ओकर', 'तोहार', 'तोहार' र 'हमार' का साथमा एकवचन भेद्य क्रमशः 'बेटी', 'भएवा', 'भएवा' र 'बेटवे' प्रयोग भएको देखिन्छ भने बहुवचन वाक्य क., ख., ग. र घ. मा भेदक 'ओकर', 'तोहार', 'तोहार' र 'हमार' का साथमा बहुवचन भेद्य क्रमशः 'बेटिन्', 'भाइवन्', 'भाइवन्', 'भाइवन्' र 'बेटवन्' प्रयोग भएको देखिन्छ । यसरी बहुवचन भेद्यका साथमा भेदक एकवचनमा जस्तै प्रयोग भएका छन् ।

अतः नेपाली भाषा र थारू भाषाको वचनका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन गर्दा नेपाली भाषाका वाक्यगठनमा भेदक र भेद्यलाई वचनले प्रभाव पारेको पाइन्छ तर थारू भाषाको वाक्यगठनमा भेदकपदलाई वचनले प्रभाव पारेको पाइँदैन भने भेद्यपद वचनबाट प्रभावित देखिन्छ ।

३.६ भेदक र भेद्यगत सम्भाव्य त्रुटि

थारू भाषाको वाक्यगठनमा आएको भेदकपद वचनबाट अप्रभावित देखिन्छ भने भेद्य चाहिँ प्रभावित भएको देखिन्छ । यसरी नेपाली भाषा दोस्रो भाषाको रूपमा प्रयोग गर्दा थारू मातृभाषी वक्ताले तलका जस्ता वाक्यहरूमा त्रुटि गर्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

क. उसको छोरीहरू आउँछ ।

ख. तपाईंको भाइहरू आयो ।

ग. तेरो भाइहरू जान्छ ।

घ. मेरो छोरोहरू भात खान्छ ।

वचनका आधारमा नेपाली र थारू भाषाको वाक्यगठनको व्यतिरेकी अध्ययन गर्दा दुवै भाषामा कर्ता र क्रियापदमा भिन्नता पाइन्छ । नेपाली भाषाको विशेषणपद र भेदकपदमा वचन भेद पाइन्छ तर थारू भाषामा वचन भेद पाइँदैन ।

नेपाली भाषा र थारू भाषाबीच कर्ता र क्रियापदमा समानता भए पनि विशेषण र भेदकपदमा असमानता हुने हुनाले नेपाली भाषा दोस्रो भाषाको रूपमा प्रयोग गर्दा थारू मातृभाषी वक्ताले मातृभाषाको प्रभाव पर्नाले लक्ष्यित भाषामा वचन सङ्गतिमा वाक्यहरू प्रयोगमा कठिनाई र त्रुटि हुने सम्भावना देखिएका हुन् ।

सारांश

नेपाली र थारू भाषाका वचनका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनबाट नेपाली भाषाका वाक्य संरचनामा कर्ता -क्रियापद, विशेषण-विशेष्य र भेदक-भेद्य बीचको सङ्गतिमा प्रभाव पारेको देखिन्छ भने थारू भाषाको वाक्यहरूको सङ्गतिमा पनि प्रभाव पारेको देखिन्छ । वचनगत रूपमा भिन्नता देखिन्छ ।

अध्याय-चार

पुरुषका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा नेपाली भाषा र थारू भाषाका वाक्यगठन पुरुषबाट प्रभावित हुन्छ वा हुँदैन भन्ने कुरा देखाउनुका साथै थारू मातृभाषीले नेपाली लक्ष्यत भाषा प्रयोगका सिलसिलामा स्रोत भाषाको प्रभावद्वारा कसरी त्रुटि हुन सक्छ भन्ने बारे अध्ययन गरिन्छ ।

“कथनका सन्दर्भमा संलग्न भएका सहभागीहरूको प्रकृतिलाई जनाउने व्याकरणिक कोटि पुरुष हो । यो विशेषतः सर्वनामसँग सम्बन्धित हुन्छ (अधिकारी २०६९:१८७) ।”

“पुरुष सर्वनाम र क्रियासँग सम्बद्ध व्याकरणिक कोटि हो (बन्धु २०५३:५२) ।”

कथनका सन्दर्भमा वक्ता (आफै वा बोल्ने व्यक्ति) प्रथम पुरुष, श्रोता (सुन्ने व्यक्ति वा दोस्रो) द्वितीय पुरुष र अन्य व्यक्तिलाई (वक्ता र श्रोताबाहेक) तृतीय पुरुष भनिन्छ । भाषामा पुरुषलाई तीन भागमा विभाजन गर्न सकिन्छ ।

क. प्रथम पुरुष,

ख. द्वितीय पुरुष र

ग. तृतीय पुरुष ।

नेपाली र थारू भाषाको पुरुषका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन गर्ने क्रममा दुवै भाषाका सर्वनाम र क्रियाको तालिका देखाउन सकिन्छ ।

क.प्रथम पुरुष: वक्ताको सन्दर्भमा आउने सार्वनामिक पद प्रथम पुरुष हो ।

तालिका नं. १३

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	म भात खान्छु ।	क.	हम् भात खाब् ।
ख.	हामी भात खान्छौं ।	ख.	हमरे भात खाब् ।

ख. द्वितीय पुरुषः स्रोताको सन्दर्भमा आउने सार्वनामिक पद द्वितीय पुरुष हो ।

तालिका नं. १४

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	तँ भात खान्छस्/खान्छेस् ।	क.	तुँ भात खाइबे ।
ख.	तिमी भात खान्छौ/ खान्छ्यौ ।	ख.	तुँ भात खाइबे ।
ग.	तपाईं भात खानुहुन्छ ।	ग.	तुँ भात खाइबा ।
घ.	तिमीहरू भात खान्छौ ।	घ.	तोहरे भात खाइबा ।
ङ.	तपाईंहरू भात खानुहुन्छ ।	ङ.	आप् भात खाइबा (खाइल्जाइ) ।
च.	यहाँहरू भात खानुहुन्छ ।	च.	-----
छ.	हजुरहरू भात खानुहुन्छ ।	छ.	-----

ग. तृतीय पुरुषः वक्ता र स्रोताभन्दा तेस्रो व्यक्ति तृतीय पुरुष हो ।

तालिका नं. १५

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	त्यो भात खान्छ/खान्छे ।	क.	ऊ भात खात् ।
ख.	ऊ भात खान्छ/खान्छे ।	ख.	ऊ भात खात् ।
ग.	उनी खान्छन्/खान्छिन् ।	ग.	ओकरे भात खाइहेँ ।
घ.	तिनी भात खान्छन्/खान्छिन् ।	घ.	ओकरे भात खाइहेँ ।
ङ.	उनीहरू भात खान्छन् ।	ङ.	ओन्हरे भात खाइहे ।
च.	तिनीहरू भात खान्छन् ।	च.	तोहरे भात खाइहेँ ।
छ.	उहाँहरू भात खानुहुन्छ ।	छ.	-----

४.१ पुरुषका आधारमा कर्ता र क्रियापद

तालिका नं. १६

नेपाली भाषा

	प्रथम पुरुष		द्वितीय पुरुष		तृतीय पुरुष
क.	म भात खान्छु ।	क.	तँ भात खान्छस्/खान्छेस् ।	क.	ऊ भात खान्छ/खान्छे ।
ख.	हामी भात खान्छौं ।	ख.	तिमी भात खान्छौ/खान्छ्यौ ।	ख.	उनी भात खान्छन्/खान्छिन् ।
		ग.	तिमीहरू भात खान्छौ ।	ग.	उनीहरू भात खान्छन् ।
		घ.	तपाईं भात खानुहुन्छ ।	घ.	उहाँ भात खानुहुन्छ ।
		ड.	तपाईंहरू भात खानुहुन्छ ।	ड.	उहाँहरू भात खानुहुन्छ ।

माथि तालिकामा देखाइए अनुसार नेपाली भाषाका प्रथम पुरुषका वाक्य क. र ख. मा प्रथम पुरुष कर्ता (सर्वनाम) 'म' र 'हामी' का साथमा प्रथम पुरुष क्रियापद 'खान्छु' र 'खान्छौं' आएका छन् । त्यसैगरी द्वितीय पुरुष क., ख., ग., घ. र ड.मा द्वितीय पुरुष कर्ता (सर्वनाम) 'तँ', 'तिमी', 'तिमीहरू', 'तपाईं', 'तपाईंहरू' का साथमा द्वितीय पुरुष क्रियापद क्रमशः 'खान्छस्'/'खान्छेस्', 'खान्छौ'/'खान्छ्यौ', 'खान्छौ' र 'खानुहुन्छ' प्रयोग गरिएको छ । अतः नेपाली भाषाको वाक्यगठनमा कर्ता र क्रियापदलाई पुरुषले प्रभावित तुल्याएको देखिन्छ ।

तालिका नं. १७

थारू भाषा

	प्रथम पुरुष		द्वितीय पुरुष		तृतीय पुरुष
क.	हम् भात खाब् ।	क.	तुं भात खाइवे ।	क.	ऊ भात खात् ।
ख.	हमरे भात खाब् ।	ख.	तुं भात खाइवे ।	ख.	ऊ भात खात् ।
		ग.	तोहरे भात खाइवा ।	ग.	ओकरे भात खाइहे ।
		घ.	आप् भात खाइल्जाइ ।		
		ड.	आप्लोग् भात खाइल्जाइ ।		

थारू भाषाको प्रथम पुरुषका वाक्य ख. र ख. मा प्रथम पुरुष कर्ता 'हम्' र 'हमरे' का साथमा प्रथम पुरुष क्रियापद 'खाब्' र 'खाब्' प्रयोग भएको छ । त्यसै गरी

द्वितीय पुरुषका वाक्य क., ख., ग., घ. र ङ मा तृतीय क्रियापद क्रमशः 'खात्', 'खात्' र 'खाइहेँ' प्रयोग भएको छ । यसरी माथिका वाक्यहरूलाई हेर्दा थारू भाषाका कर्तालाई पुरुषले प्रभावित तुल्याएर पनि क्रियापदलाई पुरुषले प्रभावित तुल्याएको पाइन्छ । थारू भाषाका प्रथम पुरुष 'हम्', द्वितीय पुरुष 'तुँ' र तृतीय पुरुष 'ऊ' का साथमा क्रियाको एउटै रूप प्रयोग भएको छैन । 'हम्' का साथमा 'खाब्', 'तुँ' का साथमा 'खाइवे' र 'ऊ' का साथमा 'खात्' प्रयोग भएको छ । अतः नेपाली भाषामा कर्ता र क्रियापद पुरुषबाट प्रभावित हुन्छन् भने थारू भाषामा कर्ता पुरुषबाट प्रभावित भएर पनि क्रियापद पनि प्रभावित हुन्छ ।

४.२ पुरुषका आधारमा कर्ता र क्रियापदगत सम्भाव्य त्रुटि

थारू भाषाको वाक्यगठनमा कर्तामा (हम्, तुँ, ऊ) पुरुषले प्रभावित गरे पनि क्रियापदलाई प्रभावित तुल्याएको पाइन्छ । नेपाली भाषामा कर्ता र क्रियापदलाई पुरुषले स्वतः प्रभावित तुल्याएको पाइन्छ । अतः थारू भाषी वक्ताले नेपाली भाषालाई दोस्रो भाषाको रूपमा प्रयोग गर्दा स्रोत भाषाकै प्रभावले तलका जस्ता त्रुटि हुने सम्भावना रहन्छ ।

क. तँ भात खान्छौ ।

ख. तिमी भात खान्छ ।

ग. उनीहरू भात खान्छ ।

माथिका वाक्यहरू अशुद्ध छन् किनभने द्वितीय पुरुषका 'तँ' र 'तिमी' प्रयोग हुँदा क्रियापद 'खान्छस्' र 'खान्छौँ' हुनुपर्ने र तृतीय पुरुषको सर्वनाम 'उनीहरू' प्रयोग हुँदा क्रियापद 'खान्छन्' हुनुपर्नेमा खान्छ प्रयोग भएको हुँदा ती वाक्यहरू त्रुटिपूर्ण हुन् ।

सारांश

नेपाली र थारू भाषाका पुरुषका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन गर्दा नेपाली भाषाका कर्ता र क्रियापदलाई पुरुषले प्रभावित तुल्याएको पाइन्छ । थारू भाषाका पनि कर्ता र क्रियापदलाई पुरुषले प्रभावित तुल्याएको पाइन्छ । थारूभाषी वक्ताले नेपाली भाषालाई दोस्रो भाषाको रूपमा प्रयोग गर्दा स्रोत भाषाकै प्रभावले कठिनाई र त्रुटि हुने सम्भावना रहन्छ ।

अध्याय-पाँच

कालका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा कालको परिचय, नेपाली भाषाको र थारू भाषाको वाक्यगठन कालबाट प्रभावित हुन्छ वा हुँदैन भन्ने कुरा देखाउनुका साथै थारू मातृभाषीले नेपाली लक्षित भाषा प्रयोगका सिलसिलामा स्रोत भाषाको प्रभावद्वारा कसरी त्रुटि हुन सक्छ भन्ने बारे अध्ययन गरिन्छ ।

“क्रियापदमा समयको संकेत गर्ने व्याकरणात्मक कोटिलाई काल भनिन्छ-
(अधिकारी, २०६१:२१३)।”

कालले क्रियाद्वारा व्यक्त हुने कार्यव्यापार, अवस्था या घटना घटित भएको वा घटित हुने समय विशेषलाई जनाउने गर्दछ । यस्तो काल नेपाली भाषामा दुई प्रकारका छन्:

१) भूतकाल र

२) अभूतकाल ।

क्रियाद्वारा काम भइसकेको जनाउन भूतकालको प्रयोग हुन्छ र सो भन्दा बाहेकको स्थितिमा अभूत कालको प्रयोग हुन्छ । यसरी बितेको समय जनाउने भूतकाल हो र नबितेको समय जनाउने अभूत काल हो यसैलाई वर्तमान काल पनि भनिन्छ ।

५.१. भूतकाल

भूतकालले वितिसकेको समयलाई जनाउँछ, नेपाली र थारू भाषाका भूतकालका क्रिया रूपावलीलाई तल प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका नं.१८

नेपाली भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	म घर गएँ ।	क.	हामी घर गयौँ ।
ख.	तँ घर गइस् ।	ख.	तिमी घर गयौ ।
ग.	तिमी घर गयौ ।	ग.	तिमीहरू घर गयौ ।
घ.	तपाइँ घर जानुभयो ।	घ.	तपाइँहरू घर जानुभयो ।
ङ.	ऊ घर गयो ।	ङ.	उनीहरू घर गए ।
च.	उहाँ घर जानुभयो ।	च.	उहाँहरू घर जानुभयो ।

तालिका नं. १९

थारू भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	हम् घरे गइली ।	क.	हमारे घरे गइलाइल ।
ख.	तुँ घरे गैले ।	ख.	तोहरे घरे गइला ।
ग.	तुँ घरे गैले ।	ग.	तोहरे घरे गइला ।
घ.	आप घरे गइला ।	घ.	आपलोग घरे गइलाइला ।
ङ.	ऊ घरे गइल ।	ङ.	ओन्हरे घरे गइला ।
च.	आप घरे गइलाइल ।	च.	आपलोग घरे गइलाइला ।

नेपाली भाषामा 'गएँ', 'गयौँ', 'गइस्', 'गयौ', 'जानुभयो', 'गयो', 'गए' र थारू भाषामा 'गइली', 'गइलाइल', 'गैले', 'गइला', 'गइलाइला', 'गइल', 'गइला' 'गइलाइले', 'गइलाइला' क्रियापदले भूतकालको बोध गराउँछन् ।

५.२. अभूतकाल

५.२. क. वर्तमानकाल

अभूतकाल भनेको वर्तमानकाल हो । चलिरहेको समय नै वर्तमानकाल हो । वर्तमानको क्रियापदले अहिलेको समयमा कार्य व्यापार भइरहेको भन्ने बुझाउँछ । नेपाली र थारू भाषाको वर्तमानकालको तुलनाको क्रममा दुबैका क्रियात्मक रूपावली प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका नं. २०

नेपाली भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	म भात खान्छु ।	क.	हामी भात खान्छौं ।
ख.	तँ भात खान्छस् ।	ख.	तिमी भात खान्छौ ।
ग.	तिमी भात खान्छौं ।	ग.	तिमीहरू भात खाथौ ।
घ.	तपाईं भात खानुहुन्छ ।	घ.	तपाईंहरू भात खानुहुन्छ ।

नेपाली भाषामा 'खान्छु', 'खान्छौ', 'खान्छस्', 'खान्छौ' 'खान्छौ', 'खान्छौ', 'खानुहुन्छ' क्रियापदले वर्तमानकालको बोध गराएको पाइन्छ ।

तालिका नं. २१

थारू भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	हम् भात खाब् ।	क.	हमारे भात खाटी ।
ख.	तुँ भात खाइवे ।	ख.	तुँ भात खाइवे ।
ग.	तुँ भात खाइवे ।	ग.	तोहरे भात खाइवा ।
घ.	आप भात खाइल्जाई ।	घ.	आपलोग भात खाइल्जाई ।

थारू भाषामा 'खाब्', 'खाटी', 'खाइबे', 'खाइबा' क्रियापदले वर्तमानकालको बोध गराएको पाइन्छ । नेपालीमा वर्तमानकाल सङ्केतन रूप 'छ' देखिन्छ भने थारूमा 'ब' र 'ट' देखिन्छ । यिनै कालसङ्केतनका रूपमा कर्ता, कर्म र क्रिया रूप लाग्दछन् ।

५.२.ख. भविष्यत्काल

भविष्यत्काल पनि अभूतकाल अन्तर्गत पर्दछ । भविष्यत्काल भनेको पछि आउने समय हो । यस कालको क्रियापदले कार्यव्यापार पछिको समयमा हुनेछ भन्ने बुझाउँछ । नेपाली र थारू भाषाको भविष्यत्कालको तुलना गर्ने क्रममा दुबैका क्रियात्मक रूपावली तल प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं.२२

नेपाली भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	म घर जानेछु ।	क.	हामी घर जानेछौं ।
ख.	तँ घर जानेछस् ।	ख.	तिमी घर जानेछौ ।
ग.	तिमी घर जानेछौ ।	ग.	तिमीहरू घर जानेछौ ।
घ.	तपाईं घर जानुहुनेछ ।	घ.	तपाईं घर जानुहुनेछ ।
ड.	ऊ घर जानेछ ।	ड.	उनीहरू घर जानेछन् ।
च.	उहाँ घर जानुहुनेछ ।	च.	उहाँहरू घर जानुहुने छ ।

नेपाली भाषामा 'नेछु', 'नेछौं', 'नेछस्', 'नेछौ', 'नुहुनेछ', 'नेछन्' क्रियापद भविष्यत्काल सङ्केतका रूपमा देखिन्छन् ।

तालिका नं. २३

थारू भाषा

	एकवचन		बहुवचन
क.	हम् घरे जाव् ।	क.	हमरे घरे जाएक (जाइल्जाइ) ।
ख.	तु घरे जाइवे ।	ख.	तोहरे घरे जाइबा ।
ग.	तु घरे जाइवे ।	ग.	तोहरे घरे जाइबा ।
घ.	आप घरे जाइल्जाई ।	घ.	आप घरे जाइल्जाई ।
ङ.	ऊ घरे जाई ।	ङ.	ओन्हरे घरे जाइहें ।
च.	आप घरे जाइल्जाई ।	च.	आपलोग घरे जाइल्जाई ।

थारू भाषामा 'ब', 'एक', 'बे', 'बा', 'बे', 'बा', 'जाइ', 'हें' धातुमा लगाइने रूपवाट भविष्यत्काल सङ्केतका रूपमा देखिन्छन् ।

थारू भाषामा भविष्यत्काल जनाउन प्रथम पुरुष, द्वितीय पुरुष तथा तृतीय पुरुष आदरार्थी स्त्रीलिङ्ग एकवचनमा 'ब' र बाँकी अन्य पुरुषका क्रियामा 'इ', 'ह', रूपको प्रयोग गरिएको पाइन्छ तर नेपालीमा यस्तो प्रक्रिया पाइँदैन । थारू भाषामा प्रथम पुरुष एकवचनमा वैकल्पिक रूप 'ब' को प्रयोग गरिएको पाइन्छ । तर नेपालीमा यस्तो प्रक्रिया देखिँदैन ।

माथि उल्लिखित नेपाली भाषाका भूत, वर्तमान र भविष्यत्काल सङ्केतक 'ए', 'छु', 'नेछु' र थारू भाषामा 'ल', 'ब', 'ह' रूपवाट काल र पक्षको एकै साथ बोध गराएको पाइन्छ ।

माथिका वाक्य विवरण अनुसार नेपाली भाषाको सामान्य आदर र अनादर तहमा तृतीय पुरुषवाट क्रियापद प्रभावित हुन्छ । थारू भाषामा पनि भूतकालीन तृतीय पुरुषको सामान्य आदर तह र अनादर तहमा क्रियापद प्रभावित देखिन्छ ।

वर्तमानकालको वाक्यगठनलाई हेर्दा नेपाली भाषा र थारू भाषामा केही भिन्नता पाउन सकिन्छ । नेपाली भाषाको वर्तमानकालीन तृतीय पुरुषको एकवचनमा (अनादर र

सामान्य आदर) स्त्रीलिङ्ग र पुलिङ्गमा क्रिया रूप फरक हुन्छ । थारू भाषामा पुलिङ्ग र स्त्रीलिङ्गबाट क्रियापद एउटै प्रकारको प्रयोग भएको पाइन्छ ।

५.३ सम्भाव्यगत त्रुटिहरू

कालको आधारमा नेपाली र थारू भाषामा भिन्नता भएको हुँदा थारूभाषी वक्ताले दोस्रो भाषाका रूपमा नेपाली सिक्दा तलका जस्ता त्रुटि गर्ने सम्भावना देखिन्छ:

(क) तँ भात खान्छ ।

(ख) म भोलि गए ।

(ग) उनी जान्छ ।

(घ) म पर्सी आए ।

सारांश

नेपाली र थारू भाषाका नेपाली भाषाका कालका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन गर्दा नेपाली भाषाका कालका प्रकार दुईवटा देखिन्छन्- भूतकाल र अभूतकाल । भूतकालले बितेको समयलाई जनाउँछ भने अभूत कालले वर्तमान र भविष्यत्काललाई जनाउँछ । नेपाली भाषामा भूतकालको वाक्य रचना धातुमा 'य' प्रत्यय लगाएर गरिएको पाइन्छ । थारू भाषामा 'ल' प्रत्यय लगाएर गरिएको पाइन्छ । नेपाली भाषाको वर्तमानकालको वाक्य रचनामा वर्तमान सङ्केतन रूप 'छ' प्रयोग गरेको पाइन्छ भने थारू भाषामा 'ब' 'ट' प्रयोग गरिएको पाइन्छ । नेपाली भाषाको भविष्यत्कालमा 'नेछु', 'नेछौ', 'नेछस्', 'नेछौँ', 'नुहुनेछ', 'नेछन्' भविष्यत्काल सङ्केतनका रूपमा देखिन्छन् भने थारू भाषामा 'ब', 'एक', 'बे', 'बा', 'बे', 'बा', 'जाईहेँ' धातुमा लगाइने रूपबाट भविष्यत्काल सङ्केतक रूपमा देखिन्छन् ।

अध्याय-छ

पक्षका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा नेपाली भाषा र थारू भाषाका वाक्यगठन पक्षबाट प्रभावित हुन्छ वा हुँदैन भन्ने कुरा देखाउनुका साथै थारू मातृभाषीले नेपाली लक्षित भाषा प्रयोगका सिलसिलामा स्रोत भाषाको प्रभावद्वारा कसरी त्रुटि हुन सक्छ भन्ने बारे अध्ययन गरिन्छ ।

“क्रियाका कार्यको अवस्था तथा वितरण जनाउने व्याकरणात्मक कोटिलाई पक्ष भनिन्छ (अधिकारी, २०६१:२१५) ।”

व्याकरणात्मक कोटि पक्षले क्रियाका कालको अवधि र अवस्थालाई बुझाउँछ (शर्मा, २०५४:१७६)।”

नेपालीमा क्रियापदले जनाउने मुख्य पक्ष पाँचवटा छन् : सामान्य, अपूर्ण, पूर्ण, अज्ञात र अभ्यस्त ।

तालिका नं. २४

काल	नेपाली		थारू	
	एकवचन	बहुवचन	एकवचन	बहुवचन
वर्तमानकाल				
सामान्य	खान्छु	खान्छौं	खाब्	खाइल्जाइ
अपूर्ण	खाँदैछु	खाँदैछौं	खात्ती	खात्वाटी
पूर्ण	खाएको /की छु	खाएका छौं	खाहोइली	खाहोइली
भूतकाल				
सामान्य	खाएँ	खायौं	खाहोइली	खाहोइलहीं
अपूर्ण	खाँदैथिएँ	खाँदै थियौं	खात्रहीं	खात्रही
पूर्ण	खाएको/की थिएँ	खाएका थियौं	खाहोइलरहीं	खाइतेरहीं
अज्ञात	खाएछु	खाएछौं	खाहोइल्हीं	खाइतेरहीं
अभ्यस्त	खान्थे	खान्थ्यौं	खात्रहीं	खात्रहीं
भविष्यत				
सामान्य	खानेछु	खानेछौं	खाब्	खात्रहेक्
अपूर्ण	खाँदै हुनेछु	खाँदै हुनेछौं	खाइतेरहब्	खाइतेरहब्
पूर्ण	खाइसकेको/की हुनेछु ।	खाइसकेका हुनेछौं	खाहोइल्लहब्	खाहोइल्लोएक

६.१ सामान्य पक्ष

सामान्य पक्षले काल विशेषमा क्रियाको सामान्य कार्यव्यापारको बोध गराउँछ ।

६.२ अपूर्ण पक्ष

अपूर्ण पक्षले काल विशेषमा क्रियाको कार्यव्यापार शुरु भएर समाप्त नभएको अथवा चालु रहेको अवस्था भन्ने बुझाउँछ । जस्तै:

तालिका नं. २५

अपूर्ण वर्तमान

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	म भात खाँदैछु ।	क.	हम् भात खात्टी ।
ख.	हामी भात खाँदैछौं ।	ख.	हमारे भात खाटी ।
ग.	तिमी भात खाँदै छौ ।	ग.	तु भात खात्बाटे ।
घ.	तँ भात खाँदैछस् ।	घ.	तु भात खात्टे ।
ङ.	ऊ भात खाँदै छ ।	ङ.	ऊ भात खाइते बा ।
च.	उनीहरू भात खाँदैछन् ।	च.	ओन्हरे भात खाइतेबाटा ।

तालिका नं. २६

अपूर्ण भूत

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	म भात खाँदै थिएँ ।	क.	हम् भात खाइतेरहीं ।
ख.	हामी भात खाँदै थियौं ।	ख.	हमारे भात खाइतेरही ।
ग.	तँ भात खाँदै थिइस् ।	ग.	तुँ भात खाइतेरहेस ।
घ.	तिमीहरू भात खाँदै थियौं ।	घ.	तोहरे भात खाइतेरहे ।
ङ.	ऊ भात खाँदै थियो ।	ङ.	ऊ भात खात्रहे ।
च.	तपाईं भात खाँदै हुनुहुन्थ्यो ।	च.	आप भात खात्रहलगइल ।

तलिका नं. २७
अपूर्ण भविष्यत

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	म भात खाँदै हुनेछु ।	क.	हम् भात खाइतेरहब् (रही)
ख.	हामी भात खाँदै हुनेछौं ।	ख.	हमारे भात खाइतेरहब् ।
ग.	तँ भात खाँदै हुनेछस् ।	ग.	तुँ भात खाइतेरहबे ।
घ.	तिमी भात खाँदै हुनेछौ ।	घ.	तुँ भात खाइतेरहबे ।
ङ.	उनी भात खाँदै हुनेछन् ।	ङ.	ऊ भात खाइतेरही ।

नेपाली भाषामा 'दै' रूपबाट अपूर्ण पक्षको बोध गराइन्छ भने थारू भाषामा 'ते' रूपबाट बोध गराएको देखिन्छ । नेपालीमा 'दै' रूप तीनवटै कालमा प्रयोग गरिन्छ भने थारू भाषामा 'ते' रूप तीनवटै कालमा प्रयोग गरिन्छ ।

६.३ पूर्ण पक्ष

पूर्ण पक्षले काल विशेषमा क्रियाको कार्यव्यापार पूरा भइसकेको अवस्था भन्ने बुझाउँछ । जस्तै:

तलिका नं. २८
पूर्ण वर्तमान

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	मैले भात खाएको छु ।	क.	हम् भात खाहोइली ।
ख.	हामीले भात खाएका छौं ।	ख.	हमारे भात खाहोइली ।
ग.	तैले भात खाएको छस् ।	ग.	तुँ भात खाहोइल्टे ।
घ.	तिमीले भात खाएका छौ ।	घ.	तुँ भात खाहोइले ।
ङ.	उहाँले भात खानुभएको छ ।	ङ.	आप् भात खाहोइलाइल ।
च.	तपाईंले भात खानुभएको छ ।	च.	आप् भात खाहोइलाइल ।

तालिका नं. २९

पूर्णभूत

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	मैले भात खाएको थिएँ ।	क.	हम् भात खाइतेह ।
ख.	हामीले भात खाएका छौँ ।	ख.	हमारे भात खाइलेरही ।
ग.	तैले भात खाएको थिइस् ।	ग.	तुँ भात खाइलेरहेस् ।
घ.	तिमीले भात खाएका थियौँ ।	घ.	तुँ भात खाइलेरहेस् ।
ड.	तपाईंले भात खानुभएको थियो ।	ड.	आप् भात खाइलगइल ।

तालिका नं. ३०

पूर्ण भविष्यत

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	मैले भात खाएको हुनेछु ।	क.	हम् भात खाहोइल होब् ।
ख.	हामीले भात खाएका हुनेछौँ ।	ख.	हमारे भात खाहोइलहेक ।
ग.	तैले भात खाएको हुनेछस् ।	ग.	तुँ भात खाहोइलरहबे ।
घ.	तपाईंले भात खानुभएको हुनेछ ।	घ.	आप् भात खाहोइलरहब् ।
ड.	उसले भात खाएको हुनेछ ।	ड.	ऊ भात खाहोइलही ।

नेपाली भाषामा 'एका', 'एको', 'एकी' रूपबाट पूर्ण पक्षको सङ्केत गरिएको पाइन्छ भने थारू भाषामा 'ल' रूपबाट पूर्ण पक्षको बोध गराएको पाइन्छ । यसरी नेपालीमा 'एको', 'एका', 'एकी', पक्ष र सम्बन्धित काल बुझाउने सहायक क्रियाबोधक रूप तीनवटै कालमा विकल्पको प्रयोग गरिएको पाइन्छ भने थारूमा एउटै रूपमा हुन्छ । नेपालीमा दुवै प्रकारका पक्ष बोधक रूपमा लिङ्ग तथा वचन सङ्केतक रूप लागेको पाइन्छ तर थारूमा पाइँदैन ।

६.४ अज्ञात पक्ष

क्रियाको कार्य-व्यापार भूत कालमा भएको तर वक्तालाई अहिले (वर्तमानमा) थाहा भएको अतिरिक्त सूचना दिने भाषिक रूप नै अज्ञात पक्ष हो । अतिरिक्त सूचना दिने भाषिक रूप नै अज्ञात पक्ष हो । नेपाली भाषामा भूतकालिक रूप र वर्तमानकालिक रूप अज्ञात पक्ष खाएछु, गएछु, भएछु, खाएछन्, गएछन् बनेको पाइन्छ । तर थारूमा यस्तो प्रयोग भएको पाइँदैन ।

नेपालीमा 'खाएछु', 'गएछु', 'भएछु', 'खाएछन्' गएछन् भए जस्तो थारूमा 'खाहोइल्ली', 'गइल्ली', 'होइल्ली' 'होइल्लहीं', 'खाइल्लहाँ', 'गइल्लहाँ' पाइन्छ ।

६.५ अभ्यस्त पक्ष

कुनै पनि क्रियापदले भूतकाल वा बितेको समयको अभ्यास वा बानी बुझाउने पक्षलाई अभ्यस्त पक्ष भनिन्छ । नेपाली भाषामा धातु+थ्यो, थे, थी =अभ्यस्त पक्ष (खान्थ्यो, खान्थे, खान्थी) बनेको देखिन्छ । तर थारू भाषामा अभ्यस्त पक्ष बनाउने प्रक्रियामा भिन्नता पाइन्छ । नेपाली र थारू भाषाको अभ्यस्त पक्षको तुलना गर्ने क्रममा तिनका रूप तल दिइएको छ ।

तालिका नं.३१

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	म भात खान्थेँ ।	क.	हम् भात खात्रहीं ।
ख.	हामी भात खान्थ्यौँ ।	ख.	हमरे भात खात्रहीं ।
ग.	तँ भात खान्थिस् ।	ग.	तुँ भात खात्रहेस् ।
घ.	तिमीहरू भात खान्थ्यौ ।	घ.	तोहरे भात खात्रह ।
ड.	ऊ भात खान्थ्यो ।	ड.	ऊ भात खात्रहे ।
च.	उनीहरू भात खान्थे ।	च.	ओन्हरे भात खात्रहाँ ।

नेपाली भाषामा 'थे', 'थ्यौँ', 'थिस्' 'थ्यौ', 'थ्यो', 'थिस्' रूपबाट अभ्यस्त पक्षको बोध गराएको पाइन्छ भने थारूमा प्रथम पुरुष एकवचनमा 'रहीं' बहुवचनमा पनि 'रही' द्वितीय पुरुष एकवचनमा 'रहेस्' बहुवचनमा 'रह' र तृतीय पुरुष एकवचनमा 'रहे' बहुवचन 'रहाँ' रूपबाट बोध गराएको पाइन्छ । (थारू भाषामा अज्ञात पक्ष र अभ्यस्त पक्षको व्याकरण व्यवस्था त्यति स्पष्ट पाइँदैन तर थारू भाषाका व्याकरणविद् "कृष्णराज चौधरी 'सर्वहारी' का भनाइमा अभ्यस्त पक्षको व्यवस्था भएको पाइन्छ) ।"

संरचनाका आधारमा हेर्दा नेपाली र थारू भाषा दुबैमा पक्ष समयसँग सम्बद्ध देखिन्छ । दुबैमा धातुमा आउने रूपबाट पक्षको बोध गरिएको पाइन्छ । नेपालीमा दुबै प्रकार (अज्ञात र अभ्यस्त) का पक्ष बोधक रूपमा लिङ्ग तथा वचन सङ्केतकरूप लागेको पाइन्छ तर थारू भाषामा लिङ्ग भेद पाइँदैन ।

६.६ सम्भाव्यगत त्रुटि

पक्षका दृष्टिले नेपाली र थारू भाषाका वाक्यगठनमा प्रशस्त भिन्नता भएको हुँदा थारूभाषी वक्ताले दोस्रो भाषाको रूपमा नेपाली भाषा बोल्दा स्रोत भाषाका प्रभावले गर्दा लक्ष्य भाषामा तलका जस्ता त्रुटि हुने संभावना देखिन्छ:

क. हामीहरूले हिजो भात खान्छ ।

ख. भाइ भोलि आए ।

ग. सीता भोलि घर गई ।

तालिका नं. ३२

	नेपाली भाषा		थारूभाषा
क.	हामीहरूले हिजो भात खान्छम् ।	क.	कालि हमरे भात खाइल्हीं ।
ख.	भाइ हिजो आए ।	ख.	भएवा कालि आइल् ।
ग.	सीता भोलि घर गई ।	ग.	सीता विहान् घरे जाँइहीं ।
घ.	हामी मीठा-मीठा खाउँ ।	घ.	हमरे मीठ्-मीठ् खाइ ।

माथिका वाक्यहरू त्रुटिपूर्ण हुन् किनकि यी वाक्यहरू मध्ये वाक्य 'क.' मा भूतकाल 'हिजो' सँग 'खायौँ' वाक्य 'ख.' मा 'हिजो' सँग 'आयो', वाक्य 'ग.' मा 'भोलि' सँग 'जानेछिन्' र वाक्य 'घ.' को 'हामी' सँग 'खान्थ्यौँ' हुनुपर्नेमा त्यसो नहुँदा यी वाक्य त्रुटिपूर्ण छन् ।

सारांश

नेपाली भाषामा कालका सामान्य, अपूर्ण, पूर्ण, अज्ञात र अभ्यस्त गरी जम्मा पाँच पक्ष देखिन्छन् भने थारूमा कालका सामान्य, अपूर्ण, पूर्ण, अज्ञात र अभ्यस्त गरी पाँच प्रकार नै भेटिन्छन् । दुबै भाषामा अपूर्ण, पूर्ण अज्ञात, र अभ्यस्त पक्षका भिन्ना-भिन्नै रूप पाइन्छ तर सामान्य पक्षमा भिन्नै रूप पाइँदैन । दुबै भाषामा काल बोधक रूपवाटै सामान्य पक्षको बोध गराएको पाइन्छ । दुबै भाषामा पक्ष बोधक फरक-फरक देखिन्छ । थारू भाषामा सामान्य भूत 'हिजो'लाई 'कालि', (कल) र भविष्यत् काल 'भोलि'लाई 'बिहान्' भनेर जनाउने हुँदा थारू भाषीले त्यस्ता वाक्य गठनमा बढी त्रुटि गरेको पाइन्छ ।

अध्याय-सात

भावका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा नेपाली भाषा र थारू भाषाका वाक्यगठन भावबाट प्रभावित हुन्छ वा हुँदैन भन्ने कुरा देखाउनुका साथै थारू मातृभाषीले नेपाली लक्षितभाषा प्रयोगका सिलसिलामा स्रोत भाषाको प्रभावद्वारा कसरी त्रुटि हुन सक्छ भन्ने बारे अध्ययन गरिन्छ ।

वक्ताको मनोभाव वा मनोवृत्ति जनाउने क्रियापदको कोटिलाई भाव (अर्थ) भनिन्छ । नेपालीमा यस्तो भाव निम्न प्रकारमा उल्लेख गर्न सकिन्छ:

७.१ सामान्यार्थ,

७.२ इच्छार्थ,

७.३ आज्ञार्थ,

७.४ सम्भावनार्थ र

७.५ सङ्केतार्थ ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा नेपाली र थारू भाषाको समानता र भिन्नताको चर्चा गरिएको छ ।

७.१ सामान्यार्थ

क्रियापद वाक्यको सामान्य अवधारणा (तथ्य वा सूचना) मात्र बुझाउनुलाई सामान्यार्थ भनिन्छ । जस्त :

तालिका नं.३३

नेपाली भाषा	थारू भाषा
क. राम घर जान्छ ।	ख. राम घरे जाइ ।
क. राम घर गयो ।	ख. राम घरे गइल् ।
क. राम घर जानेछ ।	ख. राम घरे जाइहीं ।

माथिका क. वाक्यका क्रियापदमा प्रयोग भएको 'छ', 'यो' र 'नेछ' र ख. वाक्यका क्रियापदमा प्रयोग भएका 'इ', 'ल', र 'हीं' बाट सामान्य अर्थको बोध भएको देखिन्छ। दुवै भाषा क्रमशः वर्तमान, भूत र भविष्यत् कालमा छन्।

७.२ इच्छार्थ

वाक्यमा व्यक्त कुराप्रति इच्छाको भाव जनाउनुलाई इच्छार्थ भनिन्छ। इच्छार्थ तीनै पुरुषबाट व्यक्त गर्न सकिन्छ। नेपाली र थारू भाषामा इच्छार्थ वाक्यहरूको तुलनात्मक रूप तल प्रस्तुत गरिएका छन् :

तालिका नं. ३४

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	म भात खाऊँ ।	क.	हम् भात खाई ।
ख.	म बिरामी नहोऊँ ।	ख.	हम् बिमार नहोईँ ।
ग.	हामी घाँस काट्न जाऔँ ।	ग.	हमारे घाँस काटे जाई ।
घ.	तिमीहरू घर गए ।	घ.	तोहरे घरे जाओ ।
ङ.	तैले भात खाएस् ।	ङ.	तुँ भात खाएस् ।
च.	तँ घर गएस् ।	च.	तुँ घरे जाएस् ।
छ.	तिमीहरूले भात खाए ।	छ.	तोहरे भात खाए ।
ज.	उसले भात खाओस् ।	ज.	ऊ भात खाए ।

नेपाली भाषामा सबै पुरुषमा इच्छार्थ प्रयोग हुन्छ भने थारू भाषामा प्रथम पुरुष र द्वितीय पुरुषमा मात्र इच्छार्थ पाइन्छ। नेपालीमा धातुमा लागेर प्रथम पुरुषमा आउने 'ऊ', 'औ' र थारूमा 'ई', 'आई' रूपबाट इच्छार्थको बोध भएको पाइन्छ। नेपाली भाषामा प्रथम पुरुष आउने 'ऊँ' रूप थारू भाषामा 'ई' रूप लागि इच्छार्थ बनेको पाइन्छ नेपाली 'औ', थारूमा 'ई' रूप प्रथम पुरुष बहुवचनमा आएका पाइन्छन्।

७.३ आज्ञार्थ

क्रियापदबाट आज्ञा, आदेश, अनुरोध विन्ती आदिको भाव जनाउनुलाई आज्ञार्थ भनिन्छ । आज्ञार्थले वक्ताको उपस्थितिमा स्रोताको कार्य व्यापार सम्पन्न हुने आज्ञाको भाव बुझाउँछ । आदर बह्दै जाँदा आज्ञा भन्दा अनुरोध, आग्रह र विन्तीको स्थिति सिर्जना भएको देखिन्छ । प्रस्तुत प्रसङ्गमा नेपाली र थारू भाषाको समानता र भिन्नताको चर्चा गरिएको छः

तालिका नं. ३५

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	तँ घर जा ।	क.	तुँ घरे जा ।
ख.	तिमी घर जाऊ ।	ख.	तुँ घरे जा ।
ग.	तिमीहरू घर जाओ ।	ग.	तोहरे घरे जाओ ।
घ.	तँ बस् ।	घ.	तुँ बैठ् ।
ङ.	तपाईं आउनु होला ।	ङ.	आप् आइल्जाई ।

नेपाली भाषा र थारू भाषामा द्वितीय पुरुषबोधक क्रियाबाट आज्ञार्थ भावको बोध हुन्छ नेपालीमा 'जा', जाऊ थारूमा 'जा' रूपबाट नै आज्ञार्थको बोध भएको पाइन्छ ।

७.४ सम्भावनार्थ

वाक्यमा व्यक्त कुराप्रति क्रियापदबाट अनुमान वा सम्भावना बुझाउनुलाई सम्भावनार्थ भनिन्छ । सम्भावनार्थमा काम हुने वा नहुने सम्भावना प्रकट भएको हुन्छ । नेपाली र थारू भाषामा सम्भावनार्थ वाक्यहरूको तुलनात्मक रूप तल प्रस्तुत गरिएका छन् ।

तालिका नं.३६

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	आज पानी पर्छ होला ।	क.	आज पानी बर्सिकि का ।
ख.	आज भाइ आयो होला ।	ख.	आज भएवा आइल होइकि का ।
ग.	भोलि पानी पर्ला ।	ग.	बिहान् पानी बर्सिकि का ।
घ.	छोरो पर्सि आउला ।	घ.	बेटा परो आइकि का ।
ङ.	छोरी पर्सि आउली ।	ङ.	बेटी परो आइकि का ।
च.	हामी दुई दिन घरमा बस्छौं होला ।	च.	हमरे दुई रोज घरे बैठककि का ।

माथिका नेपाली भाषाका वाक्यहरूमा 'पर्छ होला', 'आयो होला', 'पर्ला', 'आउला', 'आउली' र 'बस्छौं होला' जस्ता क्रिया थारू भाषा वाक्यहरूमा 'बर्सिकि का', 'आइल होइकि का', 'बर्सिकि का', 'आइकि का', 'आइकि का' र 'बैठककि का' क्रियाबाट सम्भावनाको भाव बोध भएको देखिन्छ । यसर्थ नेपालीमा 'ला' र थारूमा 'का' रूपबाट सम्भावनार्थको बोध गराएको पाइन्छ ।

नेपाली भाषामा 'ला' रूपबाट लिङ्ग सङ्केतक रूप पाइन्छ । माथिका नेपाली भाषाका वाक्यहरू (घ) र (ङ) मा लिङ्ग सङ्केतक पाइन्छ तर थारू भाषामा लिङ्ग सङ्केतक पाइँदैन ।

७.५ सङ्केतार्थ

क्रियाको कार्य-व्यापारको सङ्केत भाव व्यक्त भएको सङ्केतार्थ हुन्छ । एक भन्दा बढी क्रियाहरू रहने हुनाले यसमा दुई उपवाक्य निहित हुन्छन् । नेपाली र थारू भाषामा सङ्केतार्थ वाक्यहरूको तुलनात्मक रूप तल प्रस्तुत गरिएका छन् :

तालिका नं.३७

	नेपाली भाषा		थारू भाषा
क.	उसले बोलाएको भए जान्थे ।	क.	ऊ बोलात्ते जाइतीं ।
ख.	पानी परेन भने आएस् ।	ख.	पानी नैबर्सि ते आएस् ।
ग.	सित्तैमा पाउँदो हो त खाँदो हो ।	ग.	ओइसे पाइती ते खाइती ।
घ.	पानी पर्दो हो त सबैले खेत जोत्दा हुन् ।	घ.	पानी बर्सित् ते सबभन् खेत जोत्ताँ ।

नेपाली भाषाका क. वाक्यमा 'बोलाएको भए' तथा 'जान्थे' दुई उपवाक्यको संयुक्त क्रियाबाट सङ्केतार्थको बोध भएको देखिन्छ । त्यस्तै अर्को वाक्य 'बोलात्ते' र 'जाइती' क्रियाको संयुक्त कार्यबाट सङ्केतार्थको बोध भएको देखिन्छ । त्यसैगरी 'पाउँदो' तथा 'खाँदो' दुई उपवाक्यको संयुक्त क्रियाबाट सङ्केतार्थको बोध भएको देखिन्छ ।

संरचनाका आधारमा हेर्दा नेपाली र थारू दुबै भाषामा भाव क्रियासँग सम्बद्ध देखिन्छ । दुबैमा क्रियाबाट सामान्यार्थ, इच्छार्थ, आज्ञार्थ, सम्भावनार्थ र सङ्केतार्थ बोध गराएको पाइन्छ । दुबै भाषामा भावको समानता पाइए पनि सम्भावनार्थ र सङ्केतार्थ बोध गराउने प्रक्रियामा केही भिन्नता पाइन्छ ।

७.६ सम्भाव्यगत त्रुटिहरू

भावका आधारमा हेर्दा नेपाली र थारू भाषाका वाक्यगठनमा भिन्नता भन्दा समानता बढी पाइने भएको हुँदा थारू मातृभाषी वक्ताले नेपाली भाषा प्रयोगमा ज्यादै कम मात्रामा त्रुटि गर्ने सम्भावना देखिन्छ ।

तालिका नं.३८

	शुद्ध वाक्य		त्रुटिपूर्ण वाक्य
क.	आज पानी पर्छ होला ।	क.	आज पानी पर्छन कि (सम्भावनार्थ)।
ख.	तपाईं घर जानुहोस् ।	ख.	तपाईं घर जाऊ । (अनुरोध) ।
ग.	ऊ घर जाओस् ।	ग.	ऊ घर जाउन् (इच्छार्थ) ।
घ.	तिमीले बोलाएको भए आउँथे ।	घ.	तिमी बोलाउ म जान्छु (सङ्केतार्थ) ।

माथिका यी वाक्यहरूमा पाइएका त्रुटिहरू वचनसङ्गति र आदरतहमा पाइने भिन्नताका कारणले भएका मानिन्छन् ।

सारांश

नेपाली भाषामा सामान्यार्थ, इच्छार्थ, आज्ञार्थ, सम्भावनार्थ र सङ्केतार्थ गरी पाँच भाव पाइन्छन् । नेपाली भाषामा प्रथम, द्वितीय र तृतीय पुरुष सबैमा इच्छार्थको प्रयोग भएको पाइन्छ भने थारू भाषामा प्रथम र द्वितीय पुरुषमा मात्र यो भावको प्रयोग भएको पाइन्छ ।

अध्याय-आठ

वाच्यका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन

यस अध्यायमा नेपाली भाषा र थारू भाषाका वाक्यगठन पुरुषबाट प्रभावित हुन्छ वा हुँदैन भन्ने कुरा देखाउनुको साथै थारू मातृभाषीले नेपाली लक्ष्यत भाषा प्रयोगका सिलसिलामा स्रोत भाषाको प्रभावद्वारा कसरी त्रुटि हुन सक्छ भन्ने बारे अध्ययन गरिन्छ ।

“वाक्यमा कर्ता, कर्म वा भाव मध्ये कुनै एकलाई प्रधान मान्ने व्याकरणात्मक युक्तिलाई वाच्य भनिन्छ (अधिकारी : २०६१:२३६) ।”

वाच्य मुख्यतः क्रियाद्वारा व्यक्त हुन्छ । प्रधानताका आधारमा नेपालीमा वाच्य तीन किसिमका मानिन्छन्: कर्तृवाच्य, कर्मवाच्य र भाववाच्य ।

८.१. कर्तृवाच्य

वाक्यमा कर्तालाई मुख्य मानेर गरिने क्रियापदको प्रयोगलाई कर्तृवाच्य भनिन्छ । नेपाली र थारू भाषाका कर्तृवाच्यका केही उदाहरणहरू तल प्रस्तुत गरिएका छन्:

तालिका नं.३९

काल	नेपाली भाषा	थारू भाषा
वर्तमानकाल	क. म भात खान्छु ।	क. हम् भात खाब् ।
	ख. सीता किताब पढ्छे ।	ख. सीता किताब पढी/पढत् ।
भूतकाल	क. मैले भात खाएँ ।	क. हम् भात खाइलीं ।
	ख. रामले तिमीलाई बोलायो ।	ख. राम तोके बोलाइल् ।
भविष्यतकाल	क. मैले भात खान्छु ।	क. हम् भात खाब् ।
	ख. उनीहरू भोलि जानेछन् ।	ख. ओन्हरे बिहान् चलजाइहें ।

नेपाली कर्तृवाच्यमा कर्ता र क्रियापदका बीच सम्बन्ध भई कर्ता अनुसार क्रियापदको लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर समेतको सङ्गति रहेको देखिन्छ भने थारूमा पनि कर्तृवाच्यमा कर्ता अनुसार नै क्रियापदको प्रयोग भएको पाइएको छ ।

८.२ कर्मवाच्य

कर्म प्रधान हुने वा कर्म अनुसार क्रियापद प्रयोग गरिने वाक्यलाई कर्मवाच्य भनिन्छ । नेपाली र थारू भाषाका कर्मवाच्यका उदाहरण तल प्रस्तुत गरिएका छन्:

तालिका नं.४०

काल	नेपाली भाषा	थारू भाषा
वर्तमान काल	क. मद्वारा भात खाइन्छ ।	क. हम्मेसे भात खवाई ।
	ख. सीताद्वारा किताब पढिन्छ ।	ख. सीतासे किताब पढ्जाई (पढी) ।
भूतकाल	क. मद्वारा भात खाइयो ।	क. हम्मेसे भात खाइली ।
	ख. रामद्वारा तिमी बोलाइयौं ।	ख. रामसे तोहरिक बोलाइली ।
भविष्यत्काल	क. मद्वारा भात खाइनेछ ।	क. हम्मेसे भात खवाई ।
	ख. उनीहरूद्वारा भोलि गइने छ ।	ख. ओन्हरेसे विहान् चलजाइहें ।

नेपाली र थारू भाषाको कर्मवाच्यको तुलना गर्दा नेपाली भाषामा सबै कालमा कर्मवाच्य चिन्ह 'इ' प्रत्यय लाग्दछ । (खान्छु =खाइन्छ), थारू भाषाको वर्तमानकालमा मुख्य क्रियाको अन्त्यमा 'ई' प्रत्यय लाग्दछ । (खाव्=खवाई), (पढ्त् =पढजाई), भूतकालमा क्रियापदको माभ्रमा 'इ' प्रत्यय लागेको हुन्छ र भविष्यत्कालको कर्मवाच्यमा वर्तमानकालमा भै क्रियापदको अन्त्यमा 'ई' प्रत्यय लागेको देखिन्छ । कुनै क्रियापदको माभ्रमा 'जा' प्रत्यय जोडिन्छ ।

८.३ भाववाच्य

वाक्यमा क्रिया वा क्रियाको अर्थ प्रधान हुने वाक्यलाई भाववाच्य भन्दछन् । नेपाली र थारू भाषाको भाववाच्यको उदाहरण तल प्रस्तुत गरिएका छन्:

तालिका नं.४१

काल	नेपाली भाषा	थारू भाषा
वर्तमान काल	क. भात खाइन्छ ।	क. भात खाजाई ।
	ख. किताब पढिन्छ ।	ख. किताब पढ्जाई ।
भूतकाल	क. भात खाइयो ।	क. भात खाहोइली (खइल्ली) ।
	ख. तिमीलाई बोलाइयो ।	ख. तोहरिक बोलाइल्ली ।
भविष्यत्काल	क. भात खाइने छ ।	क. भात खाएना बा ।

नेपाली भाषाको भाववाच्यमा कर्ता अत्यन्त गौण हुने हुँदा त्यसमा निहित लिङ्ग, वचन, पुरुषको सङ्गति क्रियापदमा रहँदैन । थारू भाषामा पनि यस्तै प्रकृया लागू हुन्छ ।

माथिका वाक्य विवरण अनुसार वाच्यका आधारमा नेपाली भाषा र थारू भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन गर्दा 'द्वारा', 'बाट' जस्ता विभक्ति लगाइन्छ भने थारू भाषामा 'से' लगाएर कर्मवाच्यको निर्माण गराएको देखिन्छ । नेपाली भाषामा 'द्वारा' 'बाट' र थारूमा 'से' विभक्ति लगाई कर्मवाच्य बनाइने प्रकृया पाइन्छ । यसरी हेर्दा थारू भाषा र नेपाली भाषाको वाच्यगत वाक्यगठनमा समानता बढी पाइन्छ ।

८.४ सम्भाव्यगत त्रुटि

नेपाली भाषालाई देखी भाषाको रूपमा सिक्दा थारूभाषी वक्ताले कर्मवाच्यको वाक्य निर्माण प्रक्रियामा तलका जस्ता त्रुटि गर्ने सम्भावना देखिन्छ:

- (क) हम्मेसे भात खाइन्छ ।
- (ख) रामबाट तिमी बोलाइयो ।
- (ग) बहिनीले पढ्छ ।

माथि उल्लेखित वाक्यहरूमा पाइएका त्रुटिहरू कर्मवाच्यगत विभक्तिमा पाइने भिन्नताका कारणले भएका मानिन्छन् ।

सारांश

नेपाली भाषा र थारू भाषा दुबैमा वाच्यका तीन प्रकार छन् । नेपाली भाषामा कर्तृवाच्यबाट कर्मवाच्यमा परिवर्तन गर्दा 'बाट', 'द्वारा' जस्ता विभक्ति रूप लगाइन्छ भने थारूमा 'से' विभक्ति लगाएर कर्तृवाच्यबाट कर्मवाच्यमा परिवर्तन गरिएको पाइन्छ ।

अध्याय-नौ

उपसंहार

९.१ निष्कर्ष

यस शोधपत्रको पहिलो अध्यायमा शोधपरिचय प्रस्तुत गरी दोस्रो अध्यायमा लिङ्गका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ । तेस्रो अध्यायमा वचनका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ । चौथो अध्यायमा पुरुषको आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ । पाँचौ अध्यायमा कालका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ । छैठौ अध्यायमा पक्षको आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ । सातौ अध्यायमा भावका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ । आठौ अध्यायमा वाच्यका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययनको चर्चा गरिएको छ; नवौ अध्यायमा निष्कर्ष तथा सुभाव, त्यसपछि सन्दर्भग्रन्थसूची राखिएको छ ।

प्रस्तुत अध्ययनबाट प्राप्त निष्कर्षलाई निम्नानुसार बुँदागत गरी प्रस्तुत गरिएको छ:

- १) नेपालको कुल जनसंख्या मध्ये ५.९ प्रतिशत थारू भाषा बोल्दछन् । नेपालमा बोलिने भाषाहरू मध्ये थारू भाषा नेपाली, मैथिली, भोजपुरीपछि चौथो स्थानमा पर्दछ ।
- २) नेपालको पूर्वदेखि पश्चिमसम्मका तराई र केही भित्री मधेश क्षेत्रमा थारू भाषा बोलिन्छ । तराईका २८ जिल्ला र भित्री मधेश क्षेत्रका ३ जिल्ला गरी २९ जिल्लामा थारू भाषीहरूको बाक्लो वस्ती पाइन्छ ।
- ३) थारू भाषा भारोपेली भाषा परिवारको मागधी शाखा अन्तर्गत पर्दछ । यो भाषा देवनागरी लिपिमा लेखिन्छ ।
- ४) थारू भाषाका पनि अन्य भाषाहरू भन्ने विभिन्न भाषिका उपभाषिकाहरू रहेका छन् । जसमध्ये रूपन्देहीमा बोल्ने थारू भाषा पनि एक हो ।
- ५) दुवै भाषाको लिङ्ग व्यवस्थालाई केलाउँदा पुलिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग गरी नाम, विशेषण र क्रियासँग सम्बद्ध पाइएको छ, तर विशेषण र क्रियाको लिङ्ग भेद प्रक्रियामा केही भिन्नता पाइएको । दुवैमा स्त्रीलिङ्गबोधक 'ई' रूपको समानता पाइएको छ भने अन्य

स्त्रीलिङ्गबोधक रूपहरू भिन्नाभिन्नै देखिएका छन् । दुवै भाषामा सर्वनामको लिङ्गभेद नगरिने प्रक्रियामा समानता पाइन्छ । भेद्यभेदकमा नेपालीमा लिङ्गभेद गरिने र थारूमा नगरिने व्यवस्था रहेको पाइन्छ ।

- ६) वचन व्यवस्थाको निरूपण गर्दा दुवै भाषामा एकवचन र बहुवचन गरी दुई प्रकारका वचन पाइएका छन् । दुवै भाषामा नाम, सर्वनाम, विशेषण तथा क्रियामा वचन भेद गरिने प्रक्रिया पाइएको छ, तर बहुवचन बनाउने पद्धतिमा भने केही भिन्नताहरू रहेका छन् ।
- ७) दुवै भाषामा तीनवटा पुरुष रहेको पाइयो । दुवै भाषामा सर्वनाम र क्रियाको पुरुषको बोध गराउँदा भिन्नाभिन्नै रूपको प्रयोग गरिएको देखिन्छ ।
- ८) कालको व्यतिरेकी अध्ययनबाट दुवैमा भूत, वर्तमान र भविष्यत्काल पाइएका छन् । नेपालीमा जस्तो भूत र अभूत कालको स्थिति थारूमा नरहेको देखिएको छ ।
- ९) नेपालीमा सामान्य पक्ष, पूर्ण पक्ष, अपूर्ण पक्ष, अभ्यस्त पक्ष र अज्ञात पक्ष गरी पाँच पक्ष रहेका छन् भने थारूमा कालमा ५ पक्ष रहेका छन् ।
- १०) नेपाली र थारू भाषामा सामान्यार्थक, इच्छार्थ, आज्ञार्थ, सम्भावनार्थ, सङ्केतार्थ भाव देखिएका छन् ।
- ११) वाच्यको अध्ययनबाट दुवै भाषामा कर्तृ, कर्म र भाववाच्य गरी ३ किसिमका वाच्य पाइएको छ ।

नेपालीमा 'ई' रूपबाट यी वाच्यहरूको बोध गराइन्छ । नेपाली भाषामा 'द्वारा', 'बाट' जस्ता विभक्ति लगाएर कर्मवाच्यको निर्माण गरिन्छ भने थारू भाषामा 'से' विभक्ति लगाएर कर्मवाच्य र भाववाच्य जनाउने क्रियामा 'जा' धातु सहित त्यसका कालबोधक प्रत्यय पनि लाग्दछन् ।

प्रस्तुत अध्ययन थारू भाषाको भाषिक व्याकरणको वृहत् अध्ययन नभएर रूपन्देही जिल्लाको सेमलार गा.वि.स.लाई मूलकेन्द्र विन्दु मानी थारू भाषाका व्याकरणात्मक कोटिहरूलाई नेपाली भाषासँग व्यतिरेकी अध्ययन गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

९.२ शैक्षणिक प्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्रलाई निम्नानुसारका क्षेत्रहरूमा उपयोग गर्न सकिन्छ:

- (क) रूपन्देहीका थारू भाषा र नेपाली भाषाका बीच के-कस्ता समानता असमानता रहेका छन् भनेर जान्न चाहनेलाई यसबाट सहयोग पुग्नेछ ।
- (ख) रूपन्देहीका थारू मातृभाषीलाई स्तरीय नेपाली भाषाको सिकाइमा आइपर्न सक्ने कठिनाइ क्षेत्रहरू पहिचान गरी सोही अनुरूप नेपाली भाषाको शिक्षण गर्न यस शोधले मद्दत गर्नेछ ।
- (ग) प्राथमिक तहसम्म मातृभाषा शिक्षा दिने नेपाल सरकारको नीतिअनुरूप थारू भाषामा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक निर्माण गर्दा यस शोधले महत्त्वपूर्ण आधार प्रदान गर्नेछ ।
- (घ) यदि कसैले थारू भाषाको व्याकरण लेख्ने प्रयास गर्दछ भने केही हदसम्म भए पनि यसबाट सहयोग पुग्नेछ ।
- (ङ) रूपन्देहीका थारू भाषासँग सम्बद्ध भई जुनसुकै अध्ययन अनुसन्धान गर्न चाहने भावी अनुसन्धाताहरूलाई यस शोधपत्रले मद्दत गर्नेछ ।
- (च) थारू मातृभाषा बोल्नेहरूलाई आफ्नो भाषाको बारेमा केही थप खुराक यसले प्रदान गर्नेछ ।
- (छ) थारूभाषाप्रति श्रद्धा र चासो राख्ने जो सुकैका लागि पनि शोधपत्रले केही आधार प्रदान गर्नेछ ।

९.३ सुझावहरू

उक्त शोधपत्रका आधारमा नेपाली भाषा शिक्षणका दृष्टिले थारूभाषी र अन्यभाषी विद्यार्थीहरूका लागि निम्नलिखित सुझावहरू सुत्रबद्ध गरिएको छ:

- (क) नेपाली भाषाभन्दा थारू भाषा भिन्नै भएकाले यस भाषामा थुप्रै अध्ययन हुनु आवश्यक देखिन्छ ।

- (ख) थारू भाषाको संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि संस्थागत र व्यक्तिगत अध्ययन हुनु आवश्यक देखिन्छ ।
- (ग) थारू भाषाको छुट्टै व्याकरण निर्माण गरी भाषाको प्रयोगमा स्थायित्व दिन सकिन्छ ।
- (घ) प्राथमिक तहसम्मको शिक्षा स्थानीय भाषामा दिन सकिने नेपाल सरकारको नीति अनुरूप थारू भाषामा पाठ्यक्रम पाठ्यपुस्तक निर्माण गरिनुपर्दछ ।
- (ङ) रेडियो नेपाल लगायत अन्य विद्युतीय र कागजीय संचार माध्यममा थारू भाषाको प्रयोग गर्न सकेमा यसको विकासले फड्को मार्ने देखिन्छ ।
- (च) थारू मातृ भाषीहरूले थारू भाषालाई आफ्नो पहिचानका रूपमा लिई त्यसको प्रयोग व्यवहारमा निरन्तरता दिनुपर्दछ ।
- (छ) दोस्रो भाषाका विद्यार्थीलाई लक्ष्य भाषा सिकाउँदा स्रोत भाषाले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । शिक्षकले दोस्रो भाषा सिकाउनु अघि उसलाई शिक्षार्थीको मातृभाषाको व्यवस्था थाहा हुनुपर्छ जसका लागि व्यतिरेकी अध्ययनलाई अँगालेर निश्चित शिक्षणीय सोच बनाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
- (ज) तल्लो तहका विद्यार्थीले गर्ने त्रुटिको निराकरणका लागि सैद्धान्तिक व्याकरणको धारणा व्याख्यान विधिद्वारा प्रस्तुत गर्नुको सट्टा प्रयोगमूलक अभ्यासमा जोड दिनाले त्रुटिलाई कम गर्न सकिन्छ ।
- (झ) व्यतिरेकी अध्ययनका सहायताले शिक्षार्थीका कठिनाइ क्षेत्र पहिल्याई उक्त कठिनाइमा बढीभन्दा बढी अभ्यास गराउने ध्येय राखेर सोही अनुसारका पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्रीहरूको उपयुक्त व्यवस्था मिलाउनु आवश्यक छ ।

९.४ भावी अनुसन्धानका पक्षहरू

भाषाको अध्ययन अनुसन्धान आफैँमा पूर्ण र अन्तिम हुन सक्तैन । भाषा सागर हो । यसभित्र जति डुब्न सक्थ्यो त्यति नै थपे पक्षहरू उजागर गर्न सकिन्छ । रूपन्देहीको थारू भाषा पहिलेदेखि नै बोलिदै आएको भए पनि त्यसमा ज्यादै नगन्य अध्ययन मात्र भएको छ । यस्तो अध्ययनले कुनै एक पक्षलाई मात्र समेटेकोले अझै थुप्रै पक्षहरूमा अध्ययन हुन बाँकी नै छ । प्रस्तुत शोधपत्रमा “नेपाली भाषा र रूपन्देहीका थारू भाषाका व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन” शीर्षक अन्तर्गत लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल, पक्ष, भाव र वाच्यका आधारमा व्यतिरेकी अध्ययन मात्र गरिएको छ । यो शोधपत्र नेपाली भाषालाई थारू भाषासँग गरिएको व्यतिरेकी अध्ययन हो । थारू भाषामा अध्ययन गर्न सकिने केही सम्भावित थप पक्षहरूलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

- १) नेपाली भाषा र रूपन्देहीको थारू भाषाका तुलनात्मक अध्ययन,
- २) रूपन्देहीको थारू भाषाको शब्दनिर्माण प्रक्रिया: एक अध्ययन,
- ३) रूपन्देहीका थारू भाषाका भेदहरू बीचको तुलनात्मक अध्ययन,
- ४) रूपन्देहीका थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको सिकाइमा गर्ने सम्भावित त्रुटि उच्चारणगत, वाक्यगठनगत, शब्दप्रयोगगत, विभक्ति प्रयोगगत आदिको अध्ययन,
- (५) रूपन्देहीका थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरू र नेपाली भाषी विद्यार्थीहरू बीच शब्दभण्डारको तुलनात्मक अध्ययन,
- (६) प्राथमिक तह उत्तीर्ण थारू मातृभाषी विद्यार्थी र नेपाली भाषी विद्यार्थी बीच पदसङ्गतिगत तुलनात्मक अध्ययन आदि ।

सन्दर्भ-सूची

क. सन्दर्भ-ग्रन्थ

अधिकारी, हेमाङ्गराज: *समसामयिक नेपाली व्याकरण*, काठमाडौं विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, भोटाहिटी पुनर्मुद्रण, २०६१ ।

अधिकारी, हेमाङ्गराज: *भाषा शिक्षण केही परिप्रेक्ष्य तथा पद्धति*, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, भोटाहिटी, २०५९ ।

अधिकारी, हेमाङ्गराज: *नेपाली कारक व्याकरण*, नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०५५ ।

अधिकारी, हेमाङ्गराज र बट्टीविशाल भट्टराई, *प्रयोगात्मक नेपाली शब्दकोश*, विद्यार्थी पुस्तक (प्रा.लि.), काठमाडौं, २०६१ ।

गौतम, देवीप्रसाद: *नेपाली भाषा-परिचय*, काठमाडौं, साभा प्रकाशन, २०४९ ।

नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान: *नेपाली वृहत् शब्दकोश*, २०५५ ।

पोखरेल, बालकृष्ण: *राष्ट्रभाषा*, काठमाडौं, साभा प्रकाशन, २०४९,

पोखरेल, बालकृष्ण: *पच्चीस वर्षको भाषिक चर्चा*, काठमाडौं, ने.रा.प्र.प्र., २०३९ ।

बन्धु, चूडामणि: *नेपाली भाषाको उत्पत्ति*, काठमाडौं, साभा प्रकाशन, २०५२ ।

बन्धु, चूडामणि: *भाषाविज्ञान*, काठमाडौं, साभा प्रकाशन, २०५० ।

बन्धु, चूडामणि: *अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन लेखन*, काठमाडौं, रत्नपुस्तक भण्डार, २०५२ ।

शर्मा, मोहनराज र खगेन्द्र लुईटेल: *शोधविधि*, काठमाडौं, साभा प्रकाशन, २०५० ।

ख. अनुसन्धान तथा लघु अनुसन्धान र पत्रिका सूची

अधिकारी, शेरबहादुर: *जाजरकोट जिल्लाको मध्ये पश्चिमी भेक (पजारु गा.वि.स.) मा बोलिने स्थानीय भाषिक भेद र स्तरीय नेपाली भाषाबीचको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि. २०६० ।

अधिकारी, रामकुमार: *कछ्याडिया र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि., २०५० ।

उप्रेती, मञ्जु: *नेपाली र राजवंशी भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि. २०५५ ।

कँडेल, श्रीप्रसाद: *चुरेटी र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि., २०५९ ।

गिरी, इन्दिरा: *थारू भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन*: अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि. २०६० ।

जोशी, खगराज: *डोटेली भाषिका र नेपाली भाषाका व्याकरणिक कोटिको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि., २०५७ ।

पोखरेल, थिरकुमार: *मगर भाषा र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि., २०५७ ।

पौडेल, मदनकुमार: *थारू भाषा र नेपाली भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि., २०५२ ।

बडु, कुमारी तारा: *दार्चुलेली स्थानीय भाषिक स्तरीय नेपाली भाषाबीचको तुलनात्मक अध्ययन*, अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि. २०६१ ।

भण्डारी, मानबहादुर: *मगर नेपाली भाषाका वाक्यसङ्गतिको व्यतिरेकी अध्ययन*,
अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि. २०६० ।

भावुक, नवीन (सम्पादक) *सम्प्रेषण* अङ्क २, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, २०६२ ।

महर्जन, सिद्धिबहादुर: *नेवारी र नेपाली भाषाको वाक्यसङ्गतिको व्यतिरेकी अध्ययन*
अप्रकाशित शोधपत्र, त्रि.वि., २०५६ ।

संप्रेषण परिवार: *संप्रेषण वार्षिक पत्रिका*, अङ्क १, वर्ष १, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,
२०६१ ।

परिशिष्ट क

थारू भाषी वक्ताले प्रयोग गर्ने शब्दहरू	नेपाली शब्दहरू
केतना	कत्रो
कच्चे	काँचो
कुदार	कोदालो
करिअर	कालो
कथि	के
कालि	हिजो
खाइल्	खायो
खात	खान्छ
खनत्	खन्छ
खाहोइला	खानुभयो
संभा	साँभ
बेटवन	छोराहरु
दुब्बर	दुब्लो
परुँ	पोहोर
कैसन	कस्तो
ओकर	उसको
एकहान्	यिनीहरुको
उज्जर	गोरो
मजगर	राम्रो
भैँस	भैँसी
माटी	माटो
घारी	गोठ
बोभा	भारी
पेड	रुख
अन्नाहर	अँध्यारो
लाही	तोरी
लैकन्	केटाकेटीहरु

रैया	बाटो
टाँगी	बञ्चरो
पखुवा	हँसिया
पाकल	पाकेको
जनी	स्वास्नी
छगडी	बाखो
एहरउहर	यताउति
मनै	मान्छे
बिलार	बिरालो
भौँजी	भाउजु
बिहान	भोलि बिहान
बर्धा	गोरु
आनर	अन्धो
सङ्गरिअन	साथी
परो	पर्सि
सबभन	सबैजना
नाइवा	छैन
बैठल	बस्यो